

بررسی پیکره‌بنیاد همایندهای واژگان زن و مرد در زبان فارسی نوشتاری معاصر: گامی در جهت بررسی گفتمان جنسیت‌گرایی

فاطمه فروغان گرانسایه^۱

امیرسعید مولودی^{۲*}

علیرضا خرمایی^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

در گفتمان جنسیت‌گرایی، هم‌نشینی واژگان در کنار هم، مفاهیمی را شکل می‌دهد که یک جنسیت را نسبت به جنسیت دیگر در جایگاهی بالاتر قرار می‌دهد و توازن میان جنسیت‌ها را برهم می‌زند. جایگاه بالاتر علاوه بر ارزش بخشیدن به شخصیت یک جنسیت در جامعه، حقوقی را به همراه دارد که جنسیت دیگر به‌طور ناعادلانه‌ای از آن حقوق محروم خواهد بود و با قرار گرفتن در جایگاه پایین‌تر جامعه، موجودیت دوم، ضعیف و وابسته فرض خواهد شد. مطالعات پیکره‌بنیاد در حوزه جنسیت‌گرایی در آثار غیرایرانی با انسجام زمانی کامل انجام پذیرفته است اما در زبان فارسی این گفتمان تنها به‌طور شمی و در بازه‌های زمانی پراکنده بررسی شده است. در اثر حاضر، جنسیت‌گرایی زبانی به‌صورت پیکره‌بنیاد با تحلیل کمی و کیفی همایندهای واژگان زن و مرد در نسخه دوم پیکره هشمهری بررسی شده است. در این پژوهش که در چارچوب نظری بیکر (۲۰۰۶، ۲۰۱۰ و ۲۰۱۷) صورت پذیرفته است، همایندهای واژگان مرد و زن با ابزارهای پیکره‌ای همایند و فهرست واژه‌نما در نرم‌افزار آنت‌کانک بررسی شده است و داده‌های پیکره‌ای پس از ویرایش در گروه‌های مفهومی متفاوت دسته‌بندی گردیده است. با هدف مطالعه کمی نتایج، نتایج با آزمون‌های آماری نیز مورد بررسی قرار گرفته‌اند. تحلیل‌ها نشانگر وجود جنسیت‌گرایی در همایندهای زبان فارسی نوشتاری است؛ در حالی که از نظر قطبیت معنایی هر دو واژه مرد و زن بیشتر با همایندهای خنثی ظاهر می‌شوند، بررسی مفهومی همایندها نشان می‌دهد زنان نسبت به مردان در فرودست قرار دارند و جنسیت‌گرایی علیه زنان در حوزه‌های مفهومی همچون خانواده، مشاغل، ویژگی‌های فردی، هنر و جرم مشاهده می‌شود.

کلیدواژه‌ها: جنسیت‌گرایی، زبان جنسیت‌گرا، مطالعه پیکره‌بنیاد، فهرست واژه‌نما، همایند.

✉ fateme.foroughan@gmail.com

۱- دانشجوی دکترای زبانشناسی، زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی، دانشگاه شیراز

✉ amirsaeid.moloodi@shirazu.ac.ir

۲- استادیار زبان‌شناسی، زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی، دانشگاه شیراز*

✉ khoalireza23@gmail.com

۳- دانشیار زبان‌شناسی، زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی، دانشگاه شیراز

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۹/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۵/۱۵

شناسه دیجیتال (DOI): 10.22084/RJHLL.2019.19798.1963

۱- مقدمه

جنسیت‌گرایی^۱ یا تبعیض جنسیتی در زبان، وضعیتی را نشان می‌دهد که در آن با استفاده از انتخاب‌های زبانی نسبت به یک جنسیت سوگیری و گرایش دیده می‌شود، به طوری که جنسیت ارجح در زبان با اهمیت جلوه می‌نماید و جنسیت دیگر حقیر و به شکل موجودیت دوم نمود می‌یابد (لیتوسلیتی^۲، ۲۰۰۶). در بحث حاضر منظور از جنسیت، جنسیت زیست‌شناختی است و نه جنسیت دستوری. در این حالت، «جنسیت مرد» با مؤلفه‌های معنایی [+انسان، +مذکر] مانند مرد، پسر، پدر و... در مقابل «جنسیت زن» با مؤلفه‌های معنایی [+انسان، -مذکر] مانند زن، دختر، مادر و... قرار می‌گیرد (صفوی، ۱۳۹۲: ۲۷۸).

نگرش و انتظار جامعه نسبت به هر یک از جنسیت‌ها باعث می‌شود که کلمات نمایانگر آن جنسیت به گونه‌ای نظام‌مند با واژگان متناسب با این نگرش‌ها و انتظارات هم‌نشینی داشته باشند و این، منجر به شکل‌گیری گفتمانی خاص در مورد آن جنسیت می‌گردد و همین موضوع بررسی جنسیت‌گرایی در تحلیل گفتمان را امری مهم می‌سازد. برای مثال واژه زن به طور مرتب با واژه‌های خانه، فرزند در زبان همراه می‌شود و در نهایت گفتمانی را می‌سازد که زن مسئول خانه و فرزند است. تکرار گفتمانی خاص در زبان باعث قدرتمند شدن آن می‌شود و همین قدرتمند شدن یک گفتمان به طور متقابل تفکرات جامعه را تقویت و بازآفرینی می‌نماید (جانستون^۳، ۲۰۰۸). البته گاهی حتی قدرت خودآگاه نیز از قدرتمند شدن یک گفتمان خاص در زبان غافل است (هانستون^۴، ۲۰۰۲)؛ بدین معنا که گفتمان‌های قدرتمند به طور ناخودآگاه بر تفکرات افراد تأثیر می‌گذارد و نگرشی خاص به افراد می‌دهد. شکل‌گیری و قدرتمند شدن گفتمان جنسیت‌گرایی در زبان منجر به جامعه‌ای جنسیت‌گرا خواهد شد که در آن یک جنسیت از حقوق به حق خود محروم خواهد ماند.

پژوهشگران، جنسیت‌گرایی را از دو جنبه مورد مطالعه قرار می‌دهند. در دسته‌ای از مطالعات، تفاوت‌های سبکی زنان و مردان در استفاده از صورت‌های زبانی خاص بررسی می‌شود و در دسته‌ای دیگر تظاهر هر جنسیت در زبان مطالعه می‌گردد (میرسعیدی، ۱۳۹۱). این اثر نیز با هدف مطالعه بازنمایی هر جنسیت در متن در دسته دوم جای می‌گیرد.

جنسیت‌گرایی در زبان به اشکال مختلفی نمود می‌یابد؛ برای مثال در ساخت واژگان مرکبی چون زن‌صفت و جوانمرد که همراهی واژه زن یا مرد با واژگان دیگر منجر به ساخت واژه‌ای مرکب با بار معنایی منفی یا مثبت شده است (لی^۵، ۲۰۰۶)؛ یا افزودن پسوند به واژه‌های بی‌نشان و ساخت واژه‌ی نشان‌دار مانند شاعر و شاعره (میرسعیدی، ۱۳۹۱). هم‌چنین همراهی صفاتی خاص با واژه‌ی زن یا مرد مانند همراهی صفات زیبا و حسود با زن یا صفات قوی و شجاع با مرد (همان) و یا به کار بردن واژه‌ی زن یا مرد در کنایات و ضرب‌المثل‌هایی چون مادر فولاد زره، مرد است و قولش (محمودی بختیاری، افخمی و تاج‌آبادی، ۱۳۹۰). جنسیت‌گرایی هم‌چنین

1. sexism
2. Litosseliti
3. Johnstone
4. Hunston
5. Lei

می‌تواند از طریق همایندهایی^۱ که در متن حاوی مفاهیم جنسیت‌گرا هستند، نمود یابد؛ در مطالعه حاضر نیز همایندهای واژگان مرد و زن برای شناسایی گفتمان جنسیت‌گرایی بررسی خواهد شد. امروزه در مطالعه همایندها روش‌های پیکره‌ای بسیار مورد توجه است که با پژوهش‌های کمی و آماری نیز همراه می‌شود. بیکر^۲ (۲۰۱۰a) کارآمدی روش‌های پیکره‌بنیاد در مطالعات زبان‌شناسی و همایندهای زبانی را چنین توصیف می‌نماید که در این روش حجم بزرگی از داده‌های طبیعی زبان در اختیار زبان‌شناس قرار می‌گیرد که فرصت بررسی‌های دقیق و سریع رایانه‌ای را در اختیار او می‌گذارد و محقق می‌تواند الگوهای رایج و یا حتی نادر زبانی را بیابد و اطلاعات آماری را نیز به دست آورد. همچنین پژوهشگر می‌تواند با بررسی‌های کیفی و دقیق درون‌متنی، نتایج به دست آمده را تحلیل نماید. تحلیل‌های پیکره‌بنیاد می‌تواند تحلیل‌های کیفی در حجم پایین را نیز تقویت سازد. پیکره‌ها امکانات مختلفی را برای مطالعه کیفی و کمی فراهم می‌سازند که از این ابزارها و مفاهیم می‌توان به فراوانی^۳، فهرست واژه‌نما^۴، همایند و کلیدواژه^۵ اشاره کرد. در پژوهش حاضر، ابزار همایندی و فهرست واژه‌نما مورد استفاده قرار گرفته است.

مطالعات حوزه جنسیت‌گرایی در زبان‌های بسیاری با ابزارهای پیکره‌ای صورت پذیرفته است اما در زبان فارسی تا آنجا که نگارندگان بررسی نموده‌اند صرفاً از شم زبانی استفاده شده است و تاکنون پژوهشی پیکره‌ای انجام پذیرفته است. در این پژوهش با مطالعه کمی و کیفی همایندهای واژگان مرد و زن در نسخه دوم پیکره همشهری (آل احمد، امیری، دارودی، رهگذار و ارومچیان، ۲۰۰۹) با ابزارهای پیکره‌ای و در نرم‌افزار آنت کانک^۶ (آنتونی^۷، ۲۰۱۴) میزان تأثیر همایندها در شکل‌دهی گفتمان جنسیت‌گرایی در زبان فارسی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲- پیشینه پژوهش

در این بخش پیشینه مطالعاتی حوزه جنسیت‌گرایی به ترتیب در دو دسته پژوهشگران ایرانی و غیرایرانی ارائه می‌گردد.

۲-۱- پژوهشگران ایرانی

پاک‌نهاد جبروتی (۱۳۷۹) با بیان دیدگاه‌های مختلف در زمینه جنسیت‌گرایی تحلیل می‌کند که جنسیت‌گرایی زبان فارسی به خوبی خود را در حوزه‌ی واژگان و معنا نشان می‌دهد و روابط فرادست و فرودست در زبان همیشه به زیان زنان نیست.

1. collocates
2. Baker
3. frequency
4. concordance
5. keyword
6. AntConc
7. Anthony

نعمتی (۱۳۸۲) علت اصلی تفاوت در زبان گویندگان مرد و زن را مرتبط با تفاوت‌های فیزیولوژیکی آنان می‌داند. در بیان علل دیگر این تمایزات دو تئوری تفاوت^۱ و برتری^۲ را معرفی می‌نماید و تمایز زبانی میان جنسیت‌ها را ناشی از تفاوت انتظارات فرهنگی از هر یک و برتری مردان در توزیع قدرت در جامعه می‌داند. علی‌نژاد (۱۳۸۴) با بررسی مقولهٔ جنس و سیر تاریخی آن در زبان فارسی بیان می‌کند که جنسیت‌گرایی در نحو فارسی مشاهده نمی‌شود ولی تفکرات جنسیت‌گرایانه در قالب واژگان و اصطلاحات نمایان می‌شوند. مؤمنی و سیف‌اللهی (۱۳۸۷) با بررسی نظریات و رویکردهای مختلف در حوزهٔ جنسیت‌گرایی از جمله رویکرد نقصان، تفاوت و تسلط، اظهار می‌کنند که برخی از تفاوت‌های میان مرد و زن حاصل تفاوت زیست‌شناختی و تکوینی آنان است. آنها ظهور ظلم در جامعه علیه یک جنسیت را حاصل فرهنگ و آداب و رسوم آن جامعه می‌دانند.

داوری اردکانی و عیار (۱۳۸۷) به مطالعهٔ پژوهش‌های جنسیت‌گرایی در حوزهٔ زبان‌شناسی می‌پردازند. آنها عنوان می‌کنند که مطالعات ایرانی در بررسی‌های خود دچار نقص‌هایی هستند و اکثر این آثار فاقد انسجام یا نظریهٔ مشخص هستند و آثار ایرانی را الگوبرداری صرف از آثار غیرایرانی می‌دانند که در تحلیل‌ها توجهی به بومی‌سازی متناسب با فرهنگ ایرانی نشده است.

محمودی بختیاری، افخمی و تاج‌آبادی (۱۳۹۰) با ارائهٔ مثال‌هایی از زبان فارسی، جنسیت‌گرایی را به صورت شمی در این زبان بررسی نموده‌اند. این اثر مثال‌هایی با ارزش از جنبه‌های صوری جنسیت‌گرایی در زبان فارسی عرضه می‌کند اما در آن اشاره‌ای به منابع جمع‌آوری داده‌ها و حجم داده‌های مورد بررسی و نظریه یا الگوی خاصی در تحلیل نشده است.

میرسعیدی (۱۳۹۱) زبان فارسی کنونی را به‌عنوان زبانی جنسیت‌گرا معرفی می‌نماید. او با ضبط گفتار فارسی‌زبانان و مطالعهٔ روزنامه‌ها و مجلات، بر روی مجموعه‌ای از داده‌های زبان فارسی تحلیلی شمی انجام می‌دهد و در نهایت، براساس پرسش‌نامه دلایل مؤثر در تبعیض جنسیتی در فارسی را بررسی می‌کند. این پژوهش، پیکره‌بنیاد نیست و تحلیل‌های انجام گرفته کاملاً کیفی می‌باشند.

۲-۲- پژوهشگران غیرایرانی

در ادامه آثار غیرایرانی معرفی خواهند شد. در این بخش به علت تنوع بیشتر آثار، تعدادی از مطالعات تشریح شده‌اند اما در مورد سایر آثار که مرتبط با جنسیت‌گرایی بوده‌اند اما ارتباط کمتری با هدف پژوهش حاضر داشته‌اند تنها به ذکر نام اثر اکتفا شده است.

لیکاف (۱۹۷۵) از اولین زبان‌شناسانی است که به وجود جنسیت‌گرایی در زبان اشاره نموده است. ارزش ویژه‌ی این اثر اشاره‌ی آن بر تأثیر زبان جنسیت‌گرا بر شکل‌گیری هویت افراد جامعه و ایجاد کلیشه‌های جنسیتی در جامعه است.

1. Difference Theory
2. Dominance Theory

سیگلی^۱ و هولمز (۲۰۰۲) با بررسی پیکره‌بنیاد واژگان *girl* و *boy* در چندین پیکره‌ی زبان انگلیسی که در آمریکا، انگلیس و نیوزیلند جمع‌آوری شده بود، تلاش نمودند جنسیت‌گرایی و تغییرات آن در زمان را بررسی نمایند. آنها با تحلیل‌های درون‌بافتی، بررسی فراوانی، هماینها، افعال به کار رفته با هر جنسیت و کلمات به کار رفته در مورد سن در هر جنسیت این نتیجه را بیان می‌کنند که تبعیض جنسیتی میان دختران و پسران نسبت به گذشته به طور چشمگیری کاهش یافته است اما هنوز به طور غیرقابل انکاری گرایش به استفاده از واژه‌ی *girl* برای زنان سنین بالا دیده می‌شود. آنها هم‌چنین در بررسی هماینها این نتیجه را عنوان می‌کنند که نه‌تنها در توصیف سن و ظاهر دختران گرایش‌های جنسیت‌گرایانه وجود دارد بلکه به آنها هنوز از دید سنتی (زیبایی، جوانی، توانایی خانه‌داری، عدم استقلال) نگاه می‌شود.

گروایتو^۲ (۲۰۰۳) به مطالعه پیکره‌بنیاد همایندهایی می‌پردازد که با واژگان *boy* و *girl*، *woman* و *man* در پیکره آنلاین کوئیلد^۳ همراه می‌شوند. او انواع همایندهای اسمی، صفتی، حرف‌افزای، عبارات موصولی، حالت ملکی، ترجیح معنایی^۴ و ... را در چهار ژانر از این پیکره بررسی می‌کند. او نتایج خود را این‌گونه بیان می‌کند که بالاترین همراهی با این چهار واژه مربوط به کلمات نشانگر ظاهر فیزیکی، سن و روابط شخصی بوده است اما فراوانی این کلمات در مورد هر جنسیت باهم متفاوت بوده است. برای مثال، در حالی که زنان به داشتن زیبایی تشویق شده‌اند، مردان به داشتن قدرت بدنی ترغیب شده‌اند یا زنان بیشتر با شرایط سخت روابط شخصی همراه شده‌اند و مردان با شرایط سخت حرفه‌ای و شغلی. تکیه این اثر بر همایند است و از سایر ابزارهای پیکره‌ای استفاده نشده است.

گوتسوس^۵ و فراگاکي^۶ (۲۰۰۹) جنسیت‌گرایی را در پنج ژانر از پیکره متون یونانی^۷ تحلیل می‌کنند. آنها کلمات مرد (*άνδρας/άντρας*)، زن (*γυναίκα*)، دختر (*κορίτσι*) و پسر (*αγόρι*) را با ابزارهای رایانه‌ای پیکره از جمله فراوانی، همایند و فهرست واژگان^۸ در ژانرهای مقالات خبری، مقالات فنی، مجلات عمومی، مجلات زنان و مجلات مردان بررسی می‌کنند. بررسی‌های آنها نشان از عدم تقارن در برخورد با هر جنسیت دارد. بررسی هماینها، نشان‌دهنده همایندهای منفی یا نکوهش‌شده برای زنان و ترغیب آنان برای شرکت در مجامع عمومی و همایندهای مثبت برای مردان و موفقیت آنان در کار جمعی است. فراوانی بسیار بالای واژه *girl* و بررسی آن در متن نشان داد که در بسیاری از موارد زنان سنین بالا دختر خطاب شده‌اند. در پایان نیز بررسی همایندهای شغلی هر جنسیت نشان از کلیشه‌های جنسیتی داشت و مردان با شغل‌هایی که نیاز به قدرت بدنی داشت همراه شده بودند و زنان به دوری از این شغل‌ها ترغیب شده بودند.

1. Sigley
2. Gesuato
3. COBUILD On-line Corpus
4. semantic preference
5. Goutsos
6. Fragaki
7. Corpus of Greek Texts (CGT)
8. Word list

بیکر (۲۰۱۰b) برای بررسی فراوانی و بافت‌هایی که زبان جنسیت‌گرا در آنها ظهور می‌یابد چهار ژانر نوشتاری (خبر، تخیلی، متون عمومی و نوشته‌های علمی) با حجم یکسان را از پیکره‌های انگلیسی بریتانیایی در سال‌های ۱۹۳۱ و ۱۹۶۱ و ۱۹۹۱ و ۲۰۰۶ با هم مقایسه می‌نماید. او نتایج خود را این‌گونه شرح می‌دهد که استفاده از ضمائر، القاب و عبارات مذکر کاهش داشته است اما همچنان فراوانی یکسانی با عبارات زنان ندارند. بررسی درون‌متنی کلمات *woman* و *man* نشان می‌دهد که برخی کلیشه‌های جنسیت‌گرایانه کاهش داشته‌اند اما برخی از آنان هم چنان حفظ شده‌اند مثلاً نبودن صفات قوی و موفق به همراه زنان. هم‌چنین، استفاده از کلمه *girl* برای زنان سنین بالا فراوانی بالایی دارد و در برخی موارد نیز برای تحقیر شخص، کلمه دختر استفاده شده است. او در پایان بیان می‌کند که نتایج او حاکی از وجود گرایش به مردان در زبان است اما این گرایش در گذر زمان کاهش داشته است.

پرز-ساباتر^۱ (۲۰۱۵) به تحلیل زبان جنسیت‌گرا در کتاب‌های درسی آموزش زبان انگلیسی، چاپ‌شده در چند دهه اخیر، در اسپانیا می‌پردازد. او ابتدا به معرفی مشخصه‌های زبان جنسیت‌گرا می‌پردازد و سپس مجموعه کتاب‌هایی تحت عنوان *اصول اولیه در کتاب‌های مرجع زبان اروپا*^۲ را به‌عنوان پیکره مورد بررسی خود معرفی می‌کند. او عنوان می‌کند که زنان بیشتر با خانه‌داری و مردان با تجارت و سیاست و رانندگی همراه شده‌اند. او در پایان کتابی از سال ۱۹۹۵ و ۲۰۰۸ را انتخاب و همان معیارها را در آنها مقایسه می‌کند و تحلیل می‌نماید که تغییرات به سمت حضور مساوی زن و مرد در متن‌ها بوده است و حتی در مواردی به نفع زنان است. از دیگر آثار غیرایرانی که به بررسی جنسیت‌گرایی پرداخته‌اند می‌توان به هلینجر (۱۹۸۰)، استابز (۱۹۹۶)، بیکر (۲۰۰۶)، لی (۲۰۰۶)، پیرس (۲۰۰۸)، بیکر (۲۰۱۰b) اشاره نمود.

در جمع‌بندی آثار مطرح شده در پیشینه مطالعاتی می‌توان خاطر نشان کرد که تعداد آثار غیرایرانی در حوزه جنسیت‌گرایی بسیار از آثار ایرانی بیشتر است و هم‌چنین مطالعات این حوزه در سایر زبان‌ها بسیار پیش‌تر از زبان فارسی صورت گرفته است. سیر زمانی آثار غیرایرانی دقیق‌تر و خالی از وقفه‌های زمانی است در حالی که در آثار ایرانی پراکندگی زمانی دیده می‌شود. در آثار ایرانی که بیشتر تفاوت‌های سبکی زنان و مردان در به‌کار بردن صورت‌های زبانی خاص مورد توجه است، روش‌ها شمی است و کمتر روش‌های کمی و کیفی به‌طور هم‌زمان به‌کاربرده شده است. در هیچ یک از این آثار ایرانی از ابزارهای پیکره‌ای استفاده نشده است و تاکنون اثری ایرانی به بررسی هماینها در این زمینه نپرداخته است.

۳- مبانی نظری پژوهش

تحقیق حاضر براساس آراء بیکر (۲۰۰۶، ۲۰۱۰a و ۲۰۱۷) انجام شده است که رویکردی جدید به مطالعات تحلیل گفتمان محسوب می‌شود. امروزه در پذیرش ماهیت زبان‌شناسی پیکره‌ای با سه رویکرد متفاوت روبه‌رو

1. Pérez-Sabater

2. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)

هستیم. در رویکرد اول که پیکره‌محور^۱ نام دارد، زبان‌شناسی پیکره‌ای، نظریه‌ای زبانی در نظر گرفته می‌شود و در آن هیچ نظریه و فرضیه‌ای از پیش در ذهن پژوهشگر وجود ندارد و نظریه براساس داده‌های جمع‌آوری شده از پیکره شکل می‌گیرد (بیکر، ۲۰۱۷). در رویکرد دوم که پیکره‌بنیاد^۲ است، زبان‌شناسی پیکره‌ای روش مطالعه‌ی زبانی در نظر گرفته می‌شود که در آن فرضیه یا نظریه‌ای از پیش در ذهن تحلیل‌گر وجود دارد و از پیکره برای ارزیابی آن استفاده می‌شود و یا چارچوبی نظری به‌وسیله پیکره محک زده می‌شود (مکانری و هاردی، ۲۰۱۲). از آنجا که تحلیل‌گر بنا به تجربیات و تعاملات اجتماعی خود ناخودآگاه در انجام پژوهش پیش‌فرضی در ذهن دارد که مانع بی‌طرف بودن محض او می‌گردد و نداشتن هیچ فرضیه و نظریه‌ای را در بررسی پیکره بسیار دشوار می‌نماید، بیکر (۲۰۱۷) به نقل از پارتینگتون^۳ (۲۰۰۶) رویکرد سوم به مطالعات پیکره‌ای را معرفی می‌کند که تلفیق دو دیدگاه اول و دوم است و پیکره‌یار^۴ نامیده می‌شود.

لازم به ذکر است که «گفتمان»^۵ در نظر بیکر (۲۰۰۶، ۲۰۱۰a و ۲۰۱۷) شبیه به ایدئولوژی^۶ است و او باور دارد وجود یک ایدئولوژی در متن به معنای وجود گفتمان آن در متن است.

۳-۱- همابندی^۷

به باور بیکر (۲۰۱۰a)، ایدئولوژی به‌وسیله همابندها نیز در زبان تقویت می‌شود. همابند تمایل و گرایش کلمات برای همراه شدن با یکدیگر یا به عبارتی همابندی نظام‌مند کلمات در کاربرد زبانی است. بخش عمده‌ی معنای زبانی یک واژه نه براساس معنای خود واژه بلکه براساس واژگانی که دائماً با آن همراه می‌شوند، شکل می‌گیرد (مکانری و هاردی، ۲۰۱۲). همابند راهی است برای دست‌یابی به معانی مرتبط با کلمه مورد نظر که رسیدن به آن در پیکره‌های دارای حجم پایین دشوار است (بیکر، ۲۰۰۶). اگر دو واژه همابند باشند، آن دو واژه تمایل دارند در استفاده طبیعی زبان مرتباً در کنار هم یا در نزدیکی هم رخ دهند (بیکر، ۲۰۱۰a). با دست‌یابی به همابند واژگان و فراوانی آنها امکان مقایسه در واژگان مختلف نیز فراهم می‌شود. برای مثال، بیکر (۲۰۱۷) عنوان می‌کند در بررسی پیکره ملی بریتانیا، واژه *working* فراوانی بالایی در همابندی واژه *mother* دارد و ترکیب *working mother* بسیار در این پیکره تکرار شده است در حالی که ترکیب *working father* بسیار نادر است. او تحلیل می‌کند از آنجا که مادر در حالت بی‌نشان با خانه‌داری و تربیت فرزند همراه است، پس در حالتی که او دارای شغل است با واژه‌ی *working* نشان‌دار می‌شود.

همابندها اطلاعات بافت زبانی واژه مورد نظر را در زمان کوتاهی ارائه می‌دهند؛ هرچند شامل جزئیات فهرست واژه‌نما نمی‌شوند. همچنین همابندها نشان‌دهنده وجود رابطه میان کلمات هستند؛ اما برای بررسی نوع

1. Corpus-driven
2. Corpus-based
3. Partington
4. Corpus-assisted
5. discourse
6. ideologies
7. collocation

این رابطه بررسی فهرست واژه‌نما ضروری است (همان). علاوه بر این، همایندها می‌توانند شکلی از ایدئولوژی‌های متن را برای تحلیل‌گر فراهم کنند تا در مرحله بعد بتوان با بررسی‌های جزئی، گفتمان‌های اصلی و فرعی متن را شناسایی نمود (بیکر، ۲۰۰۶).

چندین روش برای یافتن همایندها وجود دارد که در هر روش تمرکز بر نوع رابطه‌ی واژگان براساس فراوانی و ویژگی انحصاری آنهاست (بیکر، ۲۰۱۰a). این روش‌ها در ابتدا سنتی بوده؛ اما امروزه عمدتاً آماری هستند. در روش سنتی برای یافتن واژگان همایند، یک گره^۱ و یک بازه^۲ انتخاب می‌شود. گره، همان واژه هدفی است که قرار است همایندهایش مشخص شوند و بازه، فاصله^۳، ۴ و یا ۵ کلمه‌ای در پیش یا پس از گره است (مکانری و هاردی، ۲۰۱۲). سپس تعداد دفعاتی که واژه^۴ y در نزدیکی گره x در یک بازه^۵ مثلاً ۵ کلمه‌ای در سمت چپ و سمت راست رخ داده است شمرده می‌شود. در صورت فراوانی بالای وقوع دو واژه در کنار هم، این دو واژه همایند در نظر گرفته می‌شوند (بیکر، ۲۰۱۰a). برخی تحلیل‌گران هر وقوع بیش از ۳ مرتبه را همایند در نظر می‌گیرند. تغییر در طول بازه نتایج را متفاوت می‌کند. هر چه بازه، فاصله^۶ بیشتری را شامل شود همایندهای بیشتری یافت می‌شود. در یافتن همایندها باید مشخص می‌شود که آیا بازه در مرز جمله باشد یا خارج از جمله؛ به طوری که جملات قبل و بعد را نیز در برگیرد. روشن است که واژگان درون یک جمله، همایندهایی قوی‌تر نسبت به همایندهای موجود در جملات مختلف هستند (همان).

پژوهشگران مختلف با توجه به اهداف مطالعه خود و همچنین ویژگی‌های داده مورد بررسی از آزمون‌های آماری مختلف برای استخراج همایندها استفاده می‌نمایند. مقیاس‌های نمره^۳ تی^۳ و نمره^۴ اطلاعات دوسویه^۴ از متداول‌ترین روش‌های آماری محاسبه همایند هستند که برحسب هدف پژوهش می‌توان از یکی از آنها استفاده نمود. هر یک از این مقیاس‌های آماری دارای فرمولی جداگانه هستند که در ادامه آمده است:

$$1. MI \text{ Score} = \log_2 \frac{O_{11}}{E_{11}}$$

$$2. T\text{-Score} = \frac{O_{11} - E_{11}}{\sqrt{O_{11}}}$$

در مقیاس نمره^۴ اطلاعات دوسویه، پایه^۲ لگاریتم فراوانی مشاهده شده^۵ تقسیم بر فراوانی مورد انتظار^۶ محاسبه می‌شود. منظور از فراوانی مشاهده شده، تعداد دفعاتی است که کلمه همایند در بازه مشخص شده اطراف گره مشاهده شده است و منظور از فراوانی مورد انتظار، تعداد دفعاتی است که ممکن است کلمه همایند در بازه مشخص شده اطراف گره حضور یابد (هانستون، ۲۰۰۲).

-
1. node
 2. span
 3. T-score
 4. Mutual information score (MI)
 5. Observed
 6. Expected

در مقیاس نمره‌تی، تفاضل فراوانی مورد انتظار از فراوانی مشاهده شده تقسیم بر انحراف معیار^۱ محاسبه می‌شود. در این مقیاس نیز منظور از فراوانی مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار همان تعاریف ارائه شده در مقیاس نمره اطلاعات دوسویه است (همان). لازم به ذکر است که فراوانی مورد انتظار براساس فرمول زیر محاسبه می‌شود (برزینا، ۲۰۱۸):

مجموع واژگان کل متن یا پیکره / (طول بازه * فراوانی همایند * فراوانی گره) = فراوانی مورد انتظار
برزینا (۲۰۱۸) نحوه محاسبه فراوانی مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار را با ذکر مثالی این‌گونه شرح می‌دهد:

فرض کنید در شعری ۱۰۷ کلمه‌ای، واژه love ۷ مرتبه و واژه my ۸ مرتبه تکرار شده است که از این ۸ مرتبه my تنها ۳ بار در بازه ۱ راست و ۱ چپ واژه love ظاهر شده است. فراوانی مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار واژه my به‌عنوان همایند واژه love (واژه هدف یا همان گره) در بازه ۱ راست و ۱ چپ به‌صورت زیر محاسبه می‌شود:

فراوانی مشاهده شده برای همایند my: ۳ (واژه my ۳ مرتبه در بازه عنوان شده در اطراف love مشاهده شده است.)

فراوانی مورد انتظار برای همایند my: $1/0.5 = (براساس فرمول ارائه شده) / (1+1) * 8 * 7$
نمره اطلاعات دوسویه را معیاری برای سنجش قدرت همایندها و نمره تی را روشی برای بررسی قطعیت همایندها می‌دانند که نشان می‌دهد آیا ارتباط همایندی میان دو واژه وجود داد یا خیر (چرچ و هنکس، ۱۹۹۰). هرچه نمره اطلاعات دوسویه بیشتر باشد، قدرت همایندها بیشتر است؛ یعنی ارتباط بیشتری میان گره و واژه همایندش وجود دارد و این بدان معنا است که ارتباط بین گره و همایندش تصادفی رخ نداده است (هانستون، ۲۰۰۲). نمره اطلاعات دوسویه به حجم پیکره حساس نیست؛ در حالی که برای به‌دست آوردن نتایج قابل قبول در نمره تی بایستی حجم بالایی از داده‌های پیکره‌ای را در اختیار داشت و همان‌طور که می‌دانیم بالا یا پایین بودن حجم پیکره امری نسبی است و نمی‌توان عدد دقیقی برای آن معرفی کرد. با توجه به همین دلیل آخر (حساس نبودن نمره اطلاعات دوسویه به حجم پیکره)، می‌توان نتایج به‌دست آمده از آن را در پیکره‌هایی با حجم‌های مختلف مقایسه کرد؛ در حالی که چنین مقایسه‌ای در نمره تی عملیاتی نیست (همان).

۴- روش پژوهش

در چارچوب نظری بیکر (۲۰۱۰a)، تحلیل پیکره‌بنیاد گفتمان با به‌کارگیری نرم‌افزارهای رایانه‌ای پردازش پیکره انجام می‌گیرد. در این اثر، از میان عوامل متفاوتی که منجر به شکل‌گیری زبان جنسیت‌گرا می‌شود، همایندهای صورت‌واژه‌های مرد و زن برای بررسی انتخاب شده‌اند و این همایندها در نسخه دوم پیکره همشهری (آل احمد و همکاران، ۲۰۰۹) بررسی شده‌اند. با توجه به هدف پژوهش و امکاناتی که در زبان فارسی در اختیار نگارندگان

1. Standard Deviation

بوده است، پیکره همشهری به‌عنوان منبع بررسی زبان فارسی انتخاب شده است. پیکره همشهری، یک پیکره ماشین‌خواندنی با دسترسی آزاد به محتوا است که می‌توان برای مطالعات درون‌متنی، آن را با یک نرم‌افزار واژه‌نما^۱ پردازش کرد. مجموعه حدوداً ۱۵۰ میلیون واژه‌ای پیکره همشهری، متشکل از ۳۱۸ هزار سند اخبار سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۶ است که در چندین مرحله پیش‌پردازش و برچسب‌گذاری با خزش^۲ وب‌سایت همشهری به‌دست آمده است. این پیکره برچسب نخورده و خام است. سایر پیکره‌های زبان فارسی چون پایگاه داده‌های زبان فارسی (عاصی، ۱۹۹۷) یا پیکره بی‌جن‌خان(بی‌جن‌خان، شیخ‌زادگان، بحرانی و قیومی، ۲۰۱۱) یا دسترسی آزاد و رایگان برای زبان‌شناس فراهم نمی‌سازند و یا مانند پایگاه داده‌های زبان فارسی فقط امکان جستجوی برخط دارند و نمی‌توان داده‌ها را برای انجام جستجوهای پیشرفته‌تر به یک نرم‌افزار واژه‌نما منتقل نمود. در پژوهش حاضر دسترسی به محتوای پیکره و امکان جستجوی پیشرفته نیاز بوده است؛ بنابراین پیکره همشهری برای تحلیل انتخاب شده است.

پردازش و جستجو در پیکره نیازمند نرم‌افزاری مناسب است که امکان تحلیل‌های پیکره‌ای را هم به‌صورت کمی و هم کیفی فراهم آورد. از میان نرم‌افزارهای معرفی شده توسط بیکر (۲۰۰۶ و ۲۰۱۰a) با توجه به نیاز پژوهش، نرم‌افزار واژه‌نمای آنت‌کانک (آنتونی، ۲۰۱۴) برای انجام تحلیل‌های اثر حاضر انتخاب شده است. در این نرم‌افزار می‌توان حضور هر واژه را چه در بافت و چه خارج از بافت مشاهده نمود. داده‌های زبان فارسی در این نرم‌افزار از چپ به راست نمایش داده می‌شود؛ به‌منظور سهولت در تحلیل بافت زبانی، داده‌ها به نرم‌افزار اکسل^۳ منتقل شده است. در نرم‌افزار اکسل بدون تأثیر بر کیفیت داده‌های زبان فارسی، امکان مشاهده واژه هدف، بافت زبانی سمت راست و بافت زبانی سمت چپ وجود دارد. ابزار فهرست واژه‌نما نیز برای بررسی‌های درون‌متنی استفاده شده است. این ابزار فهرستی از تمام تجلی‌های یک واحد زبانی را در بافت متنی آن در پیکره نمایش می‌دهد. این فهرست به‌صورت مجموعه‌ای از سطرهای واژه‌نما^۴ نمایش داده می‌شود که هر سطر واژه‌نما نمایانگر واژه هدف با بافت متنی راست و چپ آن است. فهرست واژه‌نما این فرصت را برای زبان‌شناس فراهم می‌سازد که با بررسی کیفی، داده‌های نامرتب با موضوع را حذف کند و بررسی‌های کیفی و کمی را ارتقا بخشد (بیکر، ۲۰۱۰a). در پژوهش حاضر برای مشاهده بافت زبانی همایندها و دسته‌بندی مفهومی آنها از ابزار فهرست واژه‌نمای نرم‌افزار آنت‌کانک استفاده شده است. پیکره‌ی همشهری (آل احمد و همکاران، ۲۰۰۹) خام و فاقد برچسب معنایی است در نتیجه در قسمت ابزار همایندها در نرم‌افزار، شاهد همایندهای واژه مرد، انسان مذکر و واژه هم‌نویسه آن یعنی مرد، فعل ماضی از مصدر «مردن» هستیم. هم‌چنین در همایندهای واژه‌ی زن، همایندهای هر دو واژه‌ی هم‌آواهم‌نویسه زن، انسان مؤنث و زن، بن مضارع از مصدر «زدن»،

1. concordancer

2. crawl

3. Excel

4. Concordance lines

نمایش داده می‌شود. برای حذف این موارد نیز ابزار فهرست واژه‌نما به کار گرفته شده است. ابزار اصلی به کار رفته در تحلیل، ابزار همایندهاست که در ادامه معرفی می‌شود.

۴-۱- ابزار همایندی

این ابزار برای بررسی همایندی واژگان به کار می‌رود. در این ابزار، با جستجوی واژه هدف می‌توان تمام واژگانی که تمایل دارند در پیکره مرتباً در کنار واژه هدف یا در نزدیکی آن رخ دهند را شناسایی کرد. بررسی همایندها در نرم‌افزار آنت‌کانک براساس آزمون‌های آماری نمره تی و نمره اطلاعات دوسویه انجام می‌گیرد. در بخش مبانی نظری در مورد این دو آزمون اطلاعاتی ارائه گردید و از ذکر مجدد آنها در این بخش خودداری می‌شود. با توجه به موارد مطرح شده در آن بخش، در پژوهش حاضر از نمره اطلاعات دوسویه که روش پیش‌فرض نرم‌افزار آنت‌کانک برای بررسی همایندی است، استفاده شده است. در روش اطلاعات دوسویه شمارش همایندها براساس قدرت ارتباط میان دو واژه صورت می‌گیرد (بیکر، ۲۰۱۰a). این معیار نمای کلی مکان وقوع دو واژه در کل پیکره را در نظر می‌گیرد و این نکته را نشان می‌دهد که آیا این دو واژه غالباً در فاصله کمی از هم رخ می‌دهند یا فاصله زیادی از هم دارند (همان). هرچه تعداد دفعاتی که دو واژه در کل پیکره فاصله کمی از هم دارند بیشتر باشد، طبق این معیار امتیاز بیشتری می‌گیرند. در مقابل اگر گاهی باهم تجلی یابند اما در بازه دوری از هم باشند امتیاز کمی می‌گیرند. در این روش آماری، عدد معناداری ۳ است و هر دو واژه‌ای که براساس این معیار امتیاز ۳ به بالا داشته باشند همایند محسوب می‌شوند (همان). بازه مورد نظر این معیار نیز ۵ واژه قبل و بعد کلمه هدف است.

در ابزار همایندی نرم‌افزار واژه‌نمای آنت‌کانک، می‌توان طول بازه مورد نظر در سمت راست یا چپ واژه هدف و حداقل فراوانی را مشخص نمود. در نهایت همایندها براساس عدد معناداری آزمون آماری از بیشترین آن تا کمترین نمایش داده می‌شوند. در پژوهش حاضر نیز برای بررسی همایندهای واژگان مرد و زن، در مرحله اول با جستجوی صورت‌واژه زن و مرد، همایندهای آنها براساس نمره اطلاعات دوسویه از پیکره استخراج شده‌اند. در این پژوهش، صورت‌های تصریفی واژگان مرد و زن هدف بررسی نبوده است.

در مرحله دوم، داده‌ها پس از استخراج از نرم‌افزار، برای ویرایش به برنامه‌ی اکسل منتقل شده‌اند. در این مرحله داده‌ها ویرایش شده و مواردی که به اشتباه در همایندها نمایش داده شده‌اند حذف شده است. برای مثال همایندهایی چون تار، چشمک و دریبل که همایندهای واژه زن، بن مضارع از فعل زدن، بوده‌اند، از همایندهای مورد نظر پژوهش حذف شده‌اند. هم‌چنین همایندهای سالار، ها، می به دلیل رعایت نشدن نیم‌فاصله در پیکره در فهرست همایندهای واژه مرد نمایش داده شده‌اند که این واژگان نیز حذف شده‌اند.

فراوانی داده‌های زن و مرد، پیش از ویرایش و پس از آن به شرح زیر است:

فراوانی واژه مرد پیش از ویرایش: ۳۲۵۲۴ مورد

فراوانی واژه مرد پس از ویرایش: ۳۱۶۷۵ مورد

فراوانی واژه زن پیش از ویرایش: ۴۱۵۴۵ مورد

فراوانی واژه زن پس از ویرایش: ۳۸۷۶۶ مورد
در ادامه، تصاویر مرتبط با نمایش داده‌ها در نرم‌افزار ارائه می‌شود:

Rank	Freq	Freq(L)	Freq(R)	Stat	Collocate
13	12	3	9	10.56115	مهر المثل
14	1731	335	1396	10.54375	شوهر
15	12	7	5	10.13372	عندالمطالبه
16	32	1	31	9.93935	رمال
17	11	1	10	9.86733	آفریدیم
18	13	13	0	9.49021	تنیسورهای
19	49	2	47	9.48887	حامله
20	6353	2186	4167	9.47817	مرد
21	81	12	69	9.31293	تهمین
22	12	1	11	9.31060	غیرشاغل
23	11	2	9	9.24920	صدی
24	127	98	29	9.19714	نقعه
25	24	2	22	9.14300	بدلی
26	16	15	1	9.03475	لا

شکل ۱: نمایش همایندهای واژه زن در ابزار همایند در نرم‌افزار انت‌کانک

Hit	File
1	p1-3.txt
2	p1-4.txt
3	p1-4.txt
4	p1-5.txt
5	p1-5.txt
6	p1-5.txt
7	p1-6.txt
8	p1-10.txt
9	p2-2.txt
10	p2-5.txt
11	p2-5.txt
12	p2-5.txt
13	p2-5.txt
14	p2-6.txt

شکل ۲: نمایش سطرهای واژه‌ها در ابزار فهرست واژه‌ها در نرم‌افزار انت‌کانک
(در این تصویر سطرهای واژه‌های همایند نقعه برای واژه زن)

ردیف	متن	جنسیت	متن	ردیف	متن	جنسیت
۳۴۲۲۷	حالی که برای زن از عبارت "طلاق گرفتن" استفاده می‌کنند. فلان	مرد	زنی را طلاق داد و فلان زن از شوهرش طلاق گرفت. بدین	۳۴۲۲۸	بین مرد و منظور و بدل می‌شود بسیار جالب است.	مرد
۳۴۲۲۹	و قرار است منتهی نوجوان به زودی محاکمه شود. نقشه مرگبار همسران	مرد	۳ زن برای قتل شوهر گروه حوادث همسران و پسر مرد سه زن	۳۴۲۳۰	مفنی برای من منزلت مخصوصی دارد، چون مادرم با خوردن همین مفنی	مرد
۳۴۲۳۱	منظور مجله معج‌یکی از مجلات محبوب انگلستان مصاحبه ای را با	مرد	زهرداد خط حمله ارسال در مورد نظرات او درباره زندگی و بازی	۳۴۲۳۲	بازیگر نمایان به سنگ نشستن از فرانس را به عنوان بازیگر سوم	مرد
۳۴۲۳۳	مدت ۳ شبانه روز در این شهر متروکه ساحلی قلمت گرفته است. این	مرد	زبان سیگار می‌کشد و نوش را از معافش بیرون می‌دهد.	۳۴۲۳۴	۲۰۰ هزار تومان می‌شود که باهش می‌شود بتوان با خیال راحت	مرد
۳۴۲۳۵	تمی از کارآگاهان اعلام کردند که احتمال وقوع قتل در مرگ این	مرد	زبان است. آنها در نظریه خود اعلام کردند که این مرد در	۳۴۲۳۶	ترتیب نشانی ارتقای شغلی از زبان گرفته می‌شود. مثل مردان مهربان	مرد
۳۴۲۳۷	زبان ترکیبی از مخفف افورا هو در خود گنجانند. هومن با معنی	مرد	زبان و هومن(مردی با پیکر زیباب شد. ترکیب اسمی منجر	۳۴۲۳۸	با تعمیر آورده می‌شوند. ادامه دهندگان حیاتی آنها نیز خواهند	مرد
۳۴۲۳۹	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد	زبان نامی رود و با زن از عهده نگهداری برنی آید.	۳۴۲۴۰	آن سریالی ساخته شد به نام آینه. آخر فیلم این بود که	مرد
۳۴۲۴۱	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد	زبان نامی رود و با زن از عهده نگهداری برنی آید.	۳۴۲۴۱	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد
۳۴۲۴۲	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد	زبان نامی رود و با زن از عهده نگهداری برنی آید.	۳۴۲۴۲	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد
۳۴۲۴۳	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد	زبان نامی رود و با زن از عهده نگهداری برنی آید.	۳۴۲۴۳	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد
۳۴۲۴۴	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد	زبان نامی رود و با زن از عهده نگهداری برنی آید.	۳۴۲۴۴	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد
۳۴۲۴۵	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد	زبان نامی رود و با زن از عهده نگهداری برنی آید.	۳۴۲۴۵	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد
۳۴۲۴۶	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد	زبان نامی رود و با زن از عهده نگهداری برنی آید.	۳۴۲۴۶	فوقین اصلا رعایت نمی‌شود به طور مثال اگر فرزندی متولد شود	مرد

شکل ۳: حذف موارد نامرتب در نرم‌افزار اکسل

در مرحله سوم ابتدا به هر یک از هماینها قطبیت معنایی مثبت، منفی و خنثی اختصاص داده شده است و سپس با استفاده از معنای خود هماینها و بررسی سطرهای واژه‌نمای آنها دسته‌بندی مفهومی انجام شده است. بدین منظور برای هر چند همایند مرتب، یک مجموعه تعریف شده است که دارای چند عضو است. برای مثال پیر، جوان و میان‌سال اعضای مجموعه مفهومی سن می‌باشند. در این پژوهش به هر همایند به‌عنوان عضوی نگاه شده است که به یک مجموعه مفهومی تعلق دارد و با این نگرش برای همایندهای واژگان مرد و زن چندین مجموعه مفهومی اصلی تعریف شده است. سپس با بررسی هماینها در پیکره و با هدف نشان دادن تنوع هماینها برای هر مجموعه مفهومی اصلی، چند زیرمجموعه مفهومی تعریف شده است و در نهایت با در نظر گرفتن عدد معناداری آماری و شمارش فراوانی هر مجموعه، ۴۰۰ همایندی (۲۰۰ مورد برای زن و ۲۰۰ مورد برای مرد) که بیشترین ارتباط را با واژگان زن و مرد داشته‌اند شناسایی و تحلیل شده‌اند. اطلاعات حاصل در ادامه ارائه خواهد شد.

۵- بررسی و تحلیل داده‌ها

چنان‌که اشاره شد، واژگانی که بیشترین همایندی را با واژگان مرد و زن دارند با ابزار همایند از پیکره استخراج شده‌اند. این هماینها پس از ویرایش با ابزار فهرست واژه‌نما بررسی شده‌اند و با توجه به تجلی خود این واژگان در سطرهای واژه‌نما، در مجموعه‌های معنایی دسته‌بندی شده‌اند تا حوزه‌هایی معنایی که بیشترین همایندی را با واژگان مرد و زن دارند شناسایی شود. هم‌چنین به هماینها با توجه به بار معنایی‌شان در بافت متنی، قطبیت مثبت، منفی و خنثی اختصاص داده شده است. جدول ۱ اطلاعات فراوانی همایندهای هر دو واژه به همراه فراوانی قطبیت‌هاست:

جدول ۱: فراوانی همایندهای مرد و زن

فراوانی موردی کل	فراوانی نوعی کل	فراوانی موردی خنثی	فراوانی نوعی خنثی	فراوانی موردی منفی	فراوانی نوعی منفی	فراوانی موردی ^۱ مثبت	فراوانی نوعی ^۲ مثبت	
۲۲۸۳۳۹	۳۱۰۶	۲۰۷۳۵۳	۱۶۳۰	۱۲۵۶۸	۲۸۵	۸۴۰۸	۱۹۱	مرد
۲۸۵۸۷۸	۲۲۵۰	۲۵۹۸۷۰	۱۶۴۴	۱۳۱۳۴	۳۲۷	۱۲۸۷۴	۲۷۹	زن

به منظور بررسی معناداری ارقام جدول ۱، فراوانی‌های نوعی و موردی با آزمون مجذور خی دوطرفه بررسی شده‌اند. این آزمون مناسب تحلیل داده‌های اسمی است که مربوط به یک متغیر مستقل با چند مقوله است. این آزمون نشان می‌دهد که آیا میان متغیرها رابطه‌ای نظام‌مند وجود دارد یا خیر. آزمون مجذور خی دوطرفه با استفاده از نرم‌افزار اس پی اس اس (نسخه ۱۶) انجام گرفته است:

جدول ۲: عدد معنادار فراوانی نوعی همایند مرد و زن

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14.675	2	.001
Likelihood Ratio	14.758	2	.001
Linear-by-Linear Association	14.343	1	.000
N of Valid Cases	4356		

جدول ۳: عدد معنادار فراوانی موردی همایند مرد و زن

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	418.068	2	.000
Likelihood Ratio	418.839	2	.000
Linear-by-Linear Association	34.658	1	.000
N of Valid Cases	514203		

عدد معنادار کمتر از ۰/۰۵ نشان می‌دهد که اختلاف فراوانی نوعی و موردی همایندها با سه قطبیت مثبت، منفی و خنثی در مرد و زن معنادار است. در جدول‌های ۲ و ۳، تنها عدد معناداری آزمون خی دوطرفه هدف بررسی‌های آماری این پژوهش بوده است که در جدول‌ها مشخص شده است. در مرحله بعد فراوانی نوعی و موردی همایندهای مرد و زن، هر یک به‌طور جداگانه با آزمون آماری خی تک‌نمود بررسی شده‌اند. این آزمون نشان می‌دهد که آیا میان متغیرهای اسمی، ارتباط معناداری وجود دارد یا خیر:

۱. فراوانی موردی (token frequency) واژه‌ها به معنای فراوانی کل واژه‌ها با احتساب تکرارشان در متن است.

۲. فراوانی نوعی (type frequency) واژه‌ها به معنای تعداد واژه‌ها بدون احتساب تکرار آنها در متن است.

جدول ۴: عدد معنادار فراوانی نوعی همایندهای زن

	VAR00002
Chi-Square	1600.008
df	2
Asymp. Sig.	.000

جدول ۵: عدد معنادار فراوانی نوعی همایندهای مرد

	VAR00002
Chi-Square	1846.430
Df	2
Asymp. Sig.	.000

براساس عدد معنادار صفر، فراوانی نوعی همایندهای خنثی هم در مرد و هم در زن با باقی‌مانده^۱ ۹۲۸ (برای مرد) و ۸۹۴ (برای زن) نسبت به سایر قطبیت‌ها ارتباط بیشتری را با دو گروه مرد و زن دارد. این بدین معناست که قطبیت معنایی همایندهای مرد و زن بیشتر خنثی است و همایندی این دو واژه بیشتر با واژگان خنثی است. همایندهای استخراج شده از پیکره براساس آزمون آماری اطلاعات دوسویه است و نرم‌افزار این همایندها را به ترتیب عدد آماری نمایش می‌دهد. در این آزمون، واژگان با فراوانی بالاتر از ۱۰ که عدد آماری بالاتر از ۳ داشته باشند همایند در نظر گرفته می‌شوند و هر چه عدد آماری بالاتر باشد همایند مورد نظر قوی‌تر در نظر گرفته می‌شود. در جدول بعد، ۲۵ همایند اول مرد و زن همراه با فراوانی و عدد آماری آنها ارائه شده است:

جدول ۶: ۲۵ همایند اول مرد و زن

ردیف	مرد			زن		
	همایند	فراوانی	عدد آماری	همایند	فراوانی	عدد آماری
۱	شاهپرکی	۱۷	۱۲,۱۸۷۳۳	شوهر	۲۰۹۳	۱۱,۷۵۶۱۶
۲	عنکبوتی	۲۸۴	۱۱,۵۹۸۹۹	مرد	۵۷۲۸	۱۱,۶۷۵۴۷
۳	همسرکش	۲۳	۱۱,۵۴۰۹۷	سچوان	۱۴	۱۱,۱۱۷۹۶
۴	زنجبیلی	۱۲	۱۱,۵۲۴۳۷	شوهردار	۲۰	۱۱,۰۲۶۸۱
۵	بازیگر	۱۱	۱۱,۳۹۸۸۴	مهرالمثل	۱۲	۱۰,۵۶۱۱۵
۶	عوضی	۹۷	۱۱,۱۷۲۵۴	عندالمطالبه	۱۲	۱۰,۱۳۳۷۲
۷	آفریدیم	۱۴	۱۰,۵۶۸۴۲	رمال	۳۲	۹,۹۳۹۳۵
۸	رجعی	۱۰	۱۰,۴۲۱۸	آفریدیم	۱۱	۹,۸۶۷۳۳
۹	طلافروش	۴۴	۱۰,۳۰۶۹۲	تنیسور	۱۳	۹,۴۹۰۲۱
۱۰	جوهرفروش	۱۱	۱۰,۲۸۹۲۱	حامله	۴۹	۹,۴۸۸۸۷

۱. تفاضل فراوانی مشاهده‌شده از فراوانی مورد انتظار

۹,۳۱۲۹۳	۱۰۷	تهمینه میلانی	۱۰,۲۰۹۶۵	۳۹۵	میان سال	۱۱
۹,۳۱۰۰۶	۱۲	غیرشاغل	۱۰,۰۴۳۳۹	۵۰	نقاب‌دار	۱۲
۹,۲۴۹۲	۱۱	عقدی	۱۰,۰۲۲۵۹	۳۱	مسن	۱۳
۹,۱۹۷۱۴	۱۲۷	نقعه	۱۰,۰۰۵۱۳	۱۳	هیكلی	۱۴
۹,۱۴۳	۲۴	بدلی	۹,۹۳۹۴۱	۱۲	پولدارترین	۱۵
۹,۰۳۶۵۴	۸۵	بیوه	۹,۸۷۵۳۹	۲۹	اجنبی	۱۶
۹,۰۰۷۳۱	۲۱	فالگیر	۹,۷۴۱۰۸	۱۲۶	ثروتمند	۱۷
۸,۹۵۵۸۴	۴۲	مردسالار	۹,۶۷۹۹۱	۲۱	معتاد	۱۸
۸,۸۵۶۴۸	۱۸۵	میان سال	۹,۵۶۲۸۴	۲۴	گروگان‌گیر	۱۹
۸,۷۹۱۸۵	۶۳	صیغه	۹,۵۲۴۳۷	۴۲	ایمن الظواهری	۲۰
۸,۷۸۵۸	۴۱	عسروخرج	۹,۴۷۸۱۷	۶۳۵۳	زن	۲۱
۸,۷۳۴۶۳	۲۱	اثیری	۹,۳۷۹۹۸	۹۰	کلاه‌بردار	۲۲
۸,۶۲۲۵۱	۱۵۹	باردار	۹,۳۶۵۳۳	۱۴	دهاتی	۲۳
۸,۵۹۷۱۳	۱۴	پیرترین	۹,۳۳۳۱۹	۲۶	مسلح	۲۴
۸,۵۳۰۳۸	۳۲	متاهل	۹,۲۶۴۵	۱۲	جنایتکار	۲۵

جدول ۶ تنوع هماینها را در هر دو گروه مرد و زن نمایش می‌دهد. در حالی که قوی‌ترین همایندهای مرد بیشتر شامل اسامی شخصیت‌های نمایشی و واژگان مرتبط با اعمال مجرمانه است، همایندهای زن بیشتر شامل واژگان مرتبط با خانواده، ازدواج و طلاق است. چنان‌که در بخش قبل اشاره شد، برای نشان دادن تنوع همایندهای مرد و زن ۲۰۰ همایند اول هر یک از این دو واژه با بررسی کامل سطرهای واژه‌نمای آنها دسته‌بندی مفهومی شده‌اند. در این دسته‌بندی، مجموعه‌ای مفهومی به‌عنوان حوزه اصلی در نظر گرفته شده است و سپس برای نشان دادن بهتر تمایز هماینها برای هر حوزه مفهومی چند زیرمجموعه مفهومی برای آنها در نظر گرفته شده است و هماینها با توجه به ارتباط مفهومی با یکدیگر در زیر این زیرمجموعه‌ها قرار گرفته و دسته‌بندی شده‌اند. برای تعیین حوزه‌های مفهومی از ارتباط مفهومی خود هماینها استفاده شده است. در ادامه جدول دسته‌بندی مفهومی همایندهای واژه‌های زن و مرد ارائه می‌شود و تحلیل هر یک بیان می‌گردد:

جدول ۷: دسته‌بندی مفهومی همایندهای واژه زن

ردیف	مجموعه	ردیف	زیرمجموعه	همایند	فراوانی	فراوانی کل
۱	خانواده	۱	همسر	شوهر، مرد، همسر	۸۹۱۴	۱۳۴۰۵
		۲	فرزند	کودک، فرزند، بچه، دختر، دختریچه، پسر	۱۶۶۴	
		۳	طلاق	راهروهای دادگاه، طلاق، جدایی، عسر، حرج، تمکین، مهرالمثل، عندالمطالبه، نفقه، مهریه، اجرت‌المثل، خرجی، دعوی، دادخواست، معاشرت، سوءظن، ناسازگاری، فسخ، حضانت، اولش ^۱ ، سابقش ^۲	۱۱۱۸	
		۴	ازدواج	ازدواج، عقد، نکاح، جهیزیه، زناشویی	۷۵۸	
		۵	نقش	مادر	۴۱۴	
		۶	خویشان	عمو، عمه، پیرزن، خواهر، برادر، خاله	۳۸۲	
		۷	خانواده	خانوار، خانواده، خویشاوندان	۱۵۵	
۲	ویژگی فردی	۱	سن	میان‌سال، پیرترین، جوان، سالخورده، مسن، پیر، سالمند، کهن‌سال	۲۵۴۶	۴۲۴۲
		۲	باروری	حامله، باردار، تخمک، یائسگی، بارداری، زایمان، رحم، سقط	۴۳۱	
		۳	وضعیت تأهل	شوهردار، عقدی، بیوه، صیغه، مطلقه، زناشویی، متأهل، مجرد	۴۰۴	
		۴	مذهب	مسلمان	۳۸۷	
		۵	پوشش	محجبه، عفاف، چادری، حجاب، روسری، چادر	۱۹۵	
		۶	ملیت	بنگلادشی، سودانی، رومانیایی، عربستانی، استرالیایی، ایلامی، خوزستانی، بلوچ، مکزیک	۱۳۹	
		۷	ویژگی رفتاری	ذلیل، تنها، بدبخت، درمانده، شرمنده، تشخص، عفت	۹۱	
		۸	نژاد	سیاه‌پوست	۳۴	
		۹	دارایی	پولدار	۱۵	
۳	جرم	۱	جرم و جنایت	کشتن، قاتل، قتل، جنایتکار، جنایت، مجهول‌الهویه، جسد، خفه، بی‌هوش، ناموس، عریان، مشکوک	۱۸۷۴	۲۵۷۳

۱. زن اولش

۲. زن سابقش

		کارآگاهان، بازجویی، اعترافات، سارق، قاچاقچی، ربودن، همدست، مالباخته، مستحق				
	۲۶۲	رمال، فالگیر، کلاه‌بردار، ناشناس، اغفال	فریب	۲		
	۲۵۸	خودسوزی، آزار، کنک، ستم، تحقیر، صاحب‌خانه	آزار	۳		
	۱۲۵	فریاد، وحشت‌زده، سراسیمه، دعوا، شیون، مشاجره، شاک	مشاجره	۴		
	۵۴	روسی، اجنبی، زنا، اختلاط	غیراخلاقی	۵		
۱۶۹۹	۵۶۲	سرپرست، مردسالار، فمینیست، فمینیسم، زنانه، مردانه، مطیع، مظلومیت، ابزاری	جنسیت‌گرای بی	۱	تقابل جنسیت‌ها	۴
	۵۳۴	تفاوت‌ها، برابری، مساوات، تساوی، تبعیض، جنس، جنسیت	مقایسه	۲		
	۳۳۳	منزلت، کرامت، بزرگداشت، گرامیداشت، والا	تکریم	۳		
	۱۷۶	ارث، دیه	حقوقی	۴		
	۶۶	آفریدیم، خلقت، دنده	مذهبی	۵		
	۲۸	فائزه هاشمی	اشخاص	۶		
۱۶۲۷	۱۱۸۶	بازیگر، هنرپیشه، مستندساز، کارگردان، فیلم‌ساز	هنری	۱	شغل	۵
	۲۰۱	شاغل، غیرشاغل	وضعیت	۲		
	۱۶۰	کارمند، دادیار، پرستار، آموزگار	دولتی	۳		
	۵۴	خدمتکار، مستخدم، سرایدار، خیاط	خدماتی	۴		
	۲۶	فضانورد	علمی	۵		
۴۳۷	۳۸۲	متوفی، خفگی	مرگ	۱	سلامت	۶
	۴۵	شکم	اعضای بدن	۲		
	۱۰	جذامی	بیماری	۳		
۴۱۹	۲۱۱	سیمرغ بلورین، نقش مکمل، اسکار	جوایز	۱	هنر	۷
	۱۴۹	تهمینه میلانی، مریلا زارعی، آرزیتا حاجیان، گلاب آدینه	اشخاص	۲		
	۵۹	سچوان ^۱ ، بدلی ^۲ ، اثیری	آثار	۳		
۲۳۱	۲۱۴	تنیسور، تیرانداز، شناگر، کوهنورد، دهنده، ورزشکار	رشته	۱	ورزش	۸
	۱۷	اورست	مکان	۲		

۱. از زن نیک ایالت سچوان، نام نمایشنامه‌ای از برتولت برشت

۲. زن بدلی، نام یک فیلم ایرانی

در جدول ۷ همایندهای زن در ۸ حوزه مفهومی اصلی به ترتیب فراوانی موردی ارائه شده‌اند که در ادامه این حوزه‌ها تعریف و برای آنها مثال‌هایی از پیکره ارائه می‌شود. همچنین اعدادی که در ابتدای هر یک از سطرهای واژه‌نما می‌آید، شماره وقوع آن سطر واژه‌نما در پیکره همشهری است.

اولین حوزه مفهومی مرتبط با زن، حوزه خانواده است. در این حوزه همایندهایی که مرتبط با روابط درونی خانواده است مانند ازدواج، طلاق و همایندهایی که مرتبط با روابط زن با سایرین مانند همسر، فرزندان و خویشان است، نمایش داده شده است. این حوزه با فراوانی بسیار بالا بیشترین تنوع واژگانی را نیز در حوزه‌های مفهومی زن داراست. به نظر می‌رسد فراوانی بالای حوزه همسر و فرزند ناشی از نقش زن در خانواده است؛ آنچه در مورد نقش مرد و زن در خانواده بیشتر مورد انتظار جامعه است مسئولیت بیشتر زن نسبت به همسر و فرزند است. در حوزه مفهومی طلاق نیز تنوع واژگانی مشاهده می‌شود که بیشتر ناشی از فراوانی بالای حضور واژه زن در متون مرتبط با این موضوع است که بخش قابل توجهی از پیکره را شامل می‌شده است. در ادامه چندین مثال از این حوزه بیان می‌شود:

۱۷۲۴۸۱ ... تقاضای تجدیدنظرخواهی کنند. حکم دادگاه برای مرد دو زنه: یا مهریه زن اول خود را بده یا

بچه را به او بسپار...

۱۷۰۰۳۱ ... طریقه به اجرا گذاردن مهریه از طریق دادگاه این‌گونه است که زن ابتدا دادخواستی به دادگاه

تقدیم می‌کند، پس از آنکه برای دادگاه ...

واژه مهریه از دیدگاه جامعه از واژگان مرتبط با ازدواج است اما پس از بررسی پیکره مشخص شد این واژه در متون پیکره یا مستقیماً در ارتباط با طلاق به کار رفته است؛ مانند مثال اول یا اگر در متون دیگری استفاده شده است بیشتر با مفهوم جدایی و طلاق همراه است مانند مثال دوم که با وجود این که صحبتی از طلاق نشده است و بحث مرتبط با نحوه دریافت حقوقی مهریه است اما به اجرا گذاشتن مهریه مفهوم جدایی و طلاق را تداعی می‌کند. به نظر می‌رسد واژه مهریه در متون روزنامه‌ای بیش از تداعی مفهوم ازدواج، با مفهوم طلاق، جدایی و شروعی برای مشاجره در خانواده همراه شده است.

۲۰۵۴۰۳ ... دادگاه مهریه را به صورت اقساط تعیین می‌کند. همچنین اگر طلاق از سوی زن و یا از طرف

مرد و به دلیل سوء معاشرت زن نباشد، در...

۲۰۳۹۳۹ ... مشکلاتی را برای زنان ایجاد کرده است به نحوی که در این ماده زن و شوهر مکلف می‌شوند

با یکدیگر حسن معاشرت داشته باشند اما ...

واژه معاشرت نیز پس از بررسی پیکره در حوزه مفهومی طلاق دسته‌بندی شده است؛ زیرا چنان که در مثال‌های ارائه شده مشخص شده است، این واژه در قوانین مرتبط با طلاق به کار برده می‌شود.

۱۸۱۷۰۶۵ ... عیب‌جویی، بی‌بندوباری، سوءظن همسر و عوامل اقتصادی مانند تجمل‌پرستی زن را دلیل

جدایی و طلاق ذکر کرده‌اند. «طلاق» نقطه مقابل ازدواج ...

واژه سوءظن نیز در بیشتر موارد در متون مرتبط با طلاق ظاهر شده است؛ پس در این گروه قرار گرفته

است.

دومین حوزه مفهومی مرتبط با زن، حوزه ویژگی‌های فردی است. در این حوزه، همایندی‌هایی که مرتبط با خصوصیات ظاهری و رفتاری افراد است، نمایش داده شده است. در متون مختلف پیکره افراد با ویژگی‌های مختلفی چون سن، ملیت، مذهب و... معرفی شده‌اند تا شکلی مشخص‌تر از فرد شرکت‌کننده در یک فرآیند در ذهن مخاطب شکل بگیرد. واژگان مرتبط با این ویژگی‌ها در ذیل حوزه مفهومی ویژگی‌های فردی دسته‌بندی شده‌اند. در این بخش، واژگان مرتبط با حوزه مفهومی وضعیت تأهل از تنوع بالایی برخوردار است. احتمالاً از دیدگاه جامعه مشخص بودن وضعیت تأهل زنان بسیار بااهمیت‌تر از مردان است و افراد در جامعه وضعیت تأهل زنان را ملاکی برای دسته‌بندی آنان می‌دانند و زنان بنابر نوع ارتباطی که با مردان دارند برچسب‌های متفاوتی چون بیوه، صیغه، مجرد و... از سوی افراد دریافت می‌کنند. همچنین واژگان مرتبط با حوزه مفهومی باروری در پیکره، همایندی زیادی با واژه زن دارد؛ این میزان از همایندی به این گفتمان دامن می‌زند که گویا ناباروری مختص زنان است و این باعث می‌شود که قدرت باروری به‌صورت یک ملاک ارزیابی مهم برای زنان در آید.

۱۹۲۴۳۲ ... ماشاءالله قدیمی‌های توسعه‌نیافته حوصله‌ای داشتند. ناصرالدین‌شاه با تعدادی زن عقدی و تعداد

کثیری زن صیغه‌ای یک شاه قاجار کلاسیک است ...

۱۹۱۷۵۲ ... به عمر خود پایان می‌دهند، از جوان ۱۹ ساله تا مرد ۶۹ ساله، زن شوهردار، بیوه و حتی دکتر

روانشناس دیده می‌شود. راه‌های خودکشی نیز...

در مثال‌های ارائه شده، با اینکه موضوع متن تأهل زنان نیست، واژگان مرتبط با این حوزه تنها برای گروه‌بندی زنان به‌کار رفته است. در مثال دوم که قربانیان خودکشی هم مردان و هم زنان معرفی شده‌اند نیز وضعیت تأهل تنها برای زنان به‌کار برده شده است.

واژگان مرتبط با پوشش نیز در این بخش همایندی‌های قوی واژه زن هستند که اهمیت توجه به پوشش برای زنان در جامعه را نشان می‌دهد. آنچه در این حوزه بسیار جالب‌توجه است، عدم وجود واژگان مرتبط با ظاهر مانند زیبایی است که در مطالعات غیرایرانی مرتباً به حضورشان در همایندی‌های زن و فراوانی و تنوع بالای آنها اشاره شده است. به نظر می‌رسد همان‌طور که بیکر (۲۰۱۷) بیان می‌کند برخی نتایج حاصل از مطالعات زبانی می‌تواند تحت تأثیر قوانین محدودکننده در زبان نوشتاری باشد و احتمالاً قوانین مرتبط با عدم استفاده ابزاری از زنان در جامعه ایرانی، استفاده از واژگان مرتبط با ظاهر را نیز برای این جنسیت در متون روزنامه‌ای بسیار کم کرده است و در این مورد بافت زبانی نمی‌تواند نماینده‌ای مناسب برای مطالعه دیدگاه جامعه نسبت به زنان باشد.

سومین حوزه مفهومی مرتبط با زن، حوزه جرم است. در این حوزه همایندی‌هایی که مرتبط با اعمال مجرمانه است، نمایش داده شده است. در حوزه مفهومی جنایی که شامل قتل و کشتن است زن به‌عنوان قربانی، همایندی این واژگان قرار گرفته است. همچنین جنایی واژه ناموس همایندی واژه زن است که پس از بررسی پیکره تکرار مرتب واژه قتل و ناموس در کنار واژه زن، اصطلاح قتل‌های ناموسی را در ذهن تداعی می‌کند.

۲۰۴۰۹۰ ... قتل رساندن این فرد را دفاع از ناموس عنوان کرد. پرونده این زن و شوهر برای رسیدگی به

شعبه ۱۱۵۶ نزد قاضی همتیار فرستاده شد و...

- ۱۹۲۶۵۵ ... قتل‌های ناموسی را در کشور ما مرسوم کرده است. قتل‌هایی که زن غریبه به دست مرد غریبه کشته می‌شود و قاتل در صورت
- ۱۹۵۳۶۰ ... شود و قاتل در صورت به دام افتادن ادعا می‌کند که زن مقتول مهدورالدم بوده و او برای حفظ ناموس جامعه دست به این ...
- به نظر می‌رسد تعریفی که جامعه از ناموس دارد ریشه‌ای عمیق در عقاید و فرهنگ یافته است؛ به طوری که نگاه به زن به عنوان ناموس مرد، حتی از حوزه اجتماعی فراتر رفته است و در بخش‌های مجرمانه و جنایی نیز آثاری به جا گذاشته است؛ به طوری که جنایتی به عنوان قتل‌های ناموسی شکل گرفته است. هم‌چنین زن بیشتر در فرایندهای مجرمانه به عنوان همدست معرفی می‌شود:
- ۲۰۷۹۲۹ ... همشهری گفت: اولین مظنون پرستار منزل بود. این تصور وجود داشت که زن پرستار از همدستان سارقان مسلح باشد ولی تحقیقات از وی نشان داد ...
- ۲۰۹۵۹۵ ... هنوز ردی از برادرش و دیگر مریدان مجید که به همراه دو زن که همدست مجید بودند و فراری هستند پیدا نشده است. بررسی‌های ...
- از دیگر زیرمجموعه‌های حوزه جرم، اعمال فریبکارانه است. در این بخش، در حالی که زن در همایندهایی چون رمال و فالگیر عامل فریبکاری معرفی می‌شود، با همایندهایی چون اغفال، قربانی فریبکاری معرفی می‌شود.
- ۱۸۸۷۹۳ ... کلاهبرداری ۳۰۰ میلیون تومانی در حالی که هم‌اکنون ۵۲ نفر از شاکیان زن رمال از او اعلام شکایت کرده‌اند، بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد ...
- ۱۸۷۶۴۳ ... معلوم شد که مرد به دروغ خود را وکیل معرفی کرده و زن را اغفال کرده است، بنابراین پس از چند بار احضار این فرد ...
- در جرم‌های همراه با آزاررسانی مانند کتک زدن، خودسوزی کردن و ... نیز زنان قربانی این عمل بوده‌اند. پس از بررسی پیکره مشخص شد واژه صاحب‌خانه نیز گاهی به عنوان فردی که آزاری به دیگران می‌رساند معرفی شده است و گاهی قربانی آزار دیگران بوده است:
- ۲۰۰۳۷۶ ... مستأجرهای بی‌گناهی از مالک خانه‌شان می‌ترسند. حتی بعضی از آنها جلو زن و بچه خودشان در برابر صاحب‌خانه زبانشان بند می‌آید و ...
- ۱۹۱۸۹۵ ... مردان ناشناس که مسلح به چاقو و اسلحه بودند با تهدید اسلحه کمربند زن صاحب‌خانه و شوهرش را وادار به سکوت کرده و بعد از آنکه ...
- چهارمین حوزه مفهومی مرتبط با زن، حوزه تقابل جنسیت‌هاست. در این حوزه، همایندهایی که مرتبط با مقایسه دو جنسیت و مباحث جنسیت‌گرایی است، نمایش داده شده است. در متون مختلف پیکره مباحثی پیرامون حقوق مرد و زن، تبعیض میان آنها و یا برابری و مساوات آنها بیان شده است که واژگان این حوزه فراوانی بالایی با واژه زن داشته‌اند. در این بخش واژگانی چون بزرگداشت، منزلت، کرامت و ... فراوانی بالایی داشته‌اند که پس از بررسی آنها جملات زیر در پیکره مشاهده شده است:

- ۱۹۰۵۷۰... به خودشان اصلاح شود. «زهره صدراعظم نوری» که به مناسبت هفته بزرگداشت زن سخن می‌گفت، افزود: متأسفانه نگاه زن‌ها نسبت به خودشان عادلانه نیست ...
- ۱۹۷۲۴۳... شهرداری تهران با همکاری واحد آفرینش و به مناسبت بزرگداشت مقام زن نمایشگاهی از آثار نگارگری گروه جوان را برپا کرده است ...
- ۱۹۴۸۳۱... تمامی زنان جهان باشد. روز هفدهم بهمن، روز انقلاب اسلامی، عفاف و منزلت زن مسلمان نام گرفته است. این روز بر همه زنان مسلمان مبارک باد ...
- ۲۰۵۲۴۷... نیز تجلیل خواهد شد. وی از برگزاری همایش‌هایی با عناوین منزلت زن و خانواده، جایگاه زن در انقلاب و عاشورا، تأثیر ورزش در بهبود ...
- به نظر می‌رسد فراوانی بالای این واژگان ناشی از برپایی همایش‌ها و رویدادهایی مرتبط با روز زن و یا تجلیل از زنان باشد. این گونه تصور می‌شود که در جامعه برای جایگاه بخشیدن به زنان، فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی متفاوتی انجام می‌گیرد که پوشش اخبار مرتبط با آن، فراوانی حضور چنین واژگانی را در همایندهای واژه زن بالا برده است.
- از دیگر واژگان این بخش دیه و ارث است که پس از بررسی پیکره، این واژگان در متونی مشاهده شد که به بررسی حقوق متفاوت زن و مرد در احکام و قوانین دیه و ارث پرداخته بودند. هم‌چنین با بررسی واژگان دنده و خلقت جملات زیر مشاهده شد:
- ۱۷۰۴۱۶... پیش رفت که زن را فرزند مرد می‌گویند و داستان آفرینش زن از دنده چپ مرد، در شرق تصویری کهن و ریشه‌دار است ...
- ۱۸۸۲۳۶... تاریخ‌ها آمده که زن را از زیادی گل مرد آفریده‌اند یا زن را از دنده‌های مرد و استخوان‌های چپ مرد آفریده‌اند، خلاف ...
- ۲۰۵۶۰۳... تلاوت شد می‌فرماید: ما همه انسان‌ها را از زن و مرد آفریدیم یعنی زن و مرد در اصل خلقت و زیربنای آفرینش مساوی هستند و چنین ...
- فراوانی بالای واژگان آفریدیم، خلقت و دنده نیز به دلیل حضور این واژگان در متون مرتبط با مقایسه عقاید ادیان مختلف در خصوص آفرینش مرد و زن و بررسی و مباحثه پیرامون این موضوع است.
- پنجمین حوزه مفهومی مرتبط با زن، حوزه مشاغل است. در این حوزه همایندهایی که مرتبط با شغل است، نمایش داده شده است. در این حوزه، بیشتر مشاغل خدماتی و دولتی با واژه زن همراه شده‌اند. هم‌چنین واژه فضانورد در بین مشاغل مشاهده می‌شود که به دلیل پوشش اخبار مرتبط با اولین زنان فضانورد است:
- ۲۰۵۰۶۴... در آن سال توسط انوشه انصاری که به‌عنوان نخستین گردشگر فضایی و نخستین زن فضانورد ایرانی و مسلمان به ایستگاه فضایی بین‌المللی سفر کرد ...
- ۱۷۹۳۸۵... فضایی و مأموریت‌های فضایی است. «والنتیا ترچکف» از روسیه نخستین زن فضانورد جهان بود که سال ۱۹۶۳ میلادی مأموریت فضایی خود را انجام داد. فضانوردان ...

ششمین حوزه مفهومی مرتبط با زن، حوزه سلامت است. در این حوزه، همایندهایی که مرتبط با بیماری، جراحی و مرگ است، نمایش داده شده است. واژه شکم از همایندهای واژه زن است که با بررسی پیکره مشخص شد این واژه به دلیل تکرار در اخبار مرتبط با جراحی‌های غیرعادی فراوانی بالایی یافته است:

۱۷۲۳۵۵ ... وی، با کمال تعجب دریافتند که یک دست دندان مصنوعی در شکم زن انگلیسی جا خوش کرده است. در معاینه دقیق‌تر که به عمل جراحی از معده ...

۱۸۱۳۶۲ ... در یک عمل جراحی در کشور چین پزشکان یک غده ۴۱ کیلوگرمی از شکم یک زن خارج کردند. این غده یکی از بزرگ‌ترین غده‌هایی است که در ...

هفتمین حوزه مفهومی مرتبط با زن، حوزه هنری است. در این حوزه همایندهایی که مرتبط با حضور زن در عرصه‌های هنری است، نمایش داده شده است. همچنین اسامی افراد یا آثاری هنری که همایندی بالایی با واژه زن داشته‌اند در این بخش قرار گرفته است. در این بخش اسامی افرادی مشاهده می‌شود که نقش مهمی در نگرش‌های مرتبط با حضور زنان در عرصه هنر داشته‌اند:

۱۷۳۴۰۸ ... اما نمی‌توان نقش او را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین فیلم‌سازان زن این سینما نادیده گرفت. تهمینه میلانی در تمام سال‌های فعالیتش سعی کرده است ...

۱۷۹۲۲۵ ... اثر ساخته «تهمینه میلانی» نیز چنین می‌گوید: میلانی خود را به‌عنوان کارگردان جسور که مسائل را شجاعانه مطرح می‌کند، معرفی می‌کند اما ...

نام تهمینه میلانی به دلیل شناخته شدن به‌عنوان کارگردان زن فعال سینما و همچنین کارگردان آثاری چون *دو زن* و *زن زیادی* که آثاری زن‌محور محسوب می‌شوند مرتباً با واژه زن در پیکره تکرار شده است. هشتمین حوزه مفهومی مرتبط با زن، حوزه ورزش است. در این حوزه همایندهایی که مرتبط با حضور زنان در ورزش و رشته‌های ورزشی است، نمایش داده شده است. واژه اورست نیز در این بخش قرار گرفته است که مرتبط با صعود زنان به قله اورست است:

۱۹۴۷۴۶ ... می‌توانی صعود کنی. به اعتقاد شیما این صعود چون صعود اولین گروه زن مسلمان و ایرانی به اورست است، با صعودهای دیگر تفاوت دارد ...

۱۹۴۷۴۵ ... و در عکس ما غایب بود. عکس: گلناز بهشتی سهیلا بیگلرخانی نخستین زن مسلمان ایرانی اوایل سال آینده بر قله اورست خواهد ایستاد. انتظار چند ...

در ادامه جدول همایندهای مرد ارائه شده و تحلیل آن بیان می‌گردد:

جدول ۸: دسته‌بندی مفهومی همایندهای واژه مرد

ردیف	مجموعه	ردیف	زیرمجموعه	همایند	فراوانی	فراوانی کل
۱	خانواده	۱	همسر	زن، همسر	۶۱۰	۷۱۸۸
		۲	طلاق	رجعی، نفقه، طلاق، مهریه، تمکین، دعوی، فسخ	۴۸۴	
		۳	ازدواج	نکاح، زوجه، خواستگاری، ازدواج، زناشویی	۴۱۱	
		۴	خویشان	عمو، پیرمرد، خواهر	۹۸	
		۵	نقش	شوهر	۷۳	
		۶	فرزند	دختر	۱۲	
۲	ویژگی فردی	۱	سن	میان‌سال، مسن، پیرترین، سالخورده، جوان، پیر، کهن‌سال، ساله	۴۴۳۸	۵۸۵۸
		۲	ملیت	بنگلادشی، افغانی، کروات، استرالیایی، اسکاتلندی، مالزیایی، ایرلندی، سوئدی، هلندی، بلوچ	۴۵۱	
		۳	ویژگی رفتاری	دهاتی، خندان، خشمگین، تنها، بیچاره، مضطرب، مردانگی، خردمند، عابد، دلاور، خوشبخت، عاقل، زیرک، دیوانه	۲۸۷	
		۴	ظاهر	هیکلی، اندامی، هیکل، لاغر، چاق، تنومند، شیک، ریش، سبیل، قد	۲۴۲	
		۵	دارایی	پولدارترین، ثروتمندترین، ثروتمند، متمول	۲۳۹	
		۶	وضعیت تأهل	متاهل، بیوه، صیغه، مجرد	۱۴۰	
		۷	باروری	عقیم، اسپرم، ناباروری	۳۲	
		۸	نژاد	سفیدپوست، سیاه‌پوست	۲۹	
۳	جرم	۱	جرم و جنایت	کارآگاه، مأموران، پلیس، بازپرس، بازجویی، دریافتند، دستگیری، دادر، اعترافات، کیفرخواست، نقاب‌دار، گروگان‌گیر، رباینده، اظهار، ربودن، مسلحی، سیاه‌پوش، مخفیگاه، مالباخته، ناشناس، انتقام‌جویی، مشکوک، همدستی، سارق، خلاف‌کار، شرور، مظنون، مرموز، دزد، ناپدید، خودرو، موتورسوار، اخاذی، تبعه، کلت‌کمری، غافلگیر، همسرکش، قاتل، جنایتکار، جسد، مجهول‌الهویه، جنایت، ضارب، چاقو، قصاص، قتل، جنازه، خفه، غریبه	۴۱۰۷	۵۱۹۴
		۲	مشاجره	گلاویز، شاک، حوادث، شکایت	۷۴۷	
		۳	فریب	کلاه‌بردار، فریبکار، شیاد، رمال، جاعل، اغفال	۲۱۲	

	۷۳	اجنبی، زنا، مست، اختلاط،	غیراخلاقی	۴		
	۵۵	صاحب‌خانه	آزار	۵		
۱۲۲۵	۴۸۷	سیمرغ بلورین، مکمل، اسکار، بهترین	جوایز	۱	هنر	۴
	۳۷۴	عوضی ^۱ ، اسکادران ^۲ ، مهتابی ^۳ ، کله‌پاک‌کنی ^۴ ، بارانی ^۵ ، آفتابی، فیل‌نما ^۶ ، برفی ^۷ ، گنده ^۸ ، صندوقچه ^۹	آثار	۲		
	۳۳۷	شاهپرکی، عنکبوتی، زنجیلی، اسپایدرمن، سوپرمن	شخصیت‌ها	۳		
	۲۷	آزیتا حاجیان، فرامرز قریبیان	اشخاص	۴		
۹۶۵	۸۱۶	بازیگر، هنرپیشه	هنری	۱	شغل	۵
	۱۱۴	طلافروش، جواهرفروش، تاجر	آزاد	۲		
	۲۳	سرایدار	خدماتی	۳		
	۱۲	چوپان	کشاورزی	۴		
۷۱۹	۲۳۹	مردانه، جنسیت، جنس، غریبه	جنسیت‌گرایی	۱	تقابل جنسیت‌ها	۶
	۲۳۳	تفاوت‌های، برابری، مساوات، تساوی، دوشادوش	مقایسه	۲		
	۲۱۴	دیه، نصف	حقوقی	۳		
	۳۳	آفریدیم، خلقت	مذهبی	۴		
۶۳۹	۴۷۴	آهنین، لقب، بهترین، سریع‌ترین، قوی‌ترین	القاب	۱	ورزش	۷
	۱۰۴	تیرانداز، کوهنورد، ورزشکار،	رشته	۲		
	۶۱	حسین رضازاده	اشخاص	۳		
۲۵۲	۱۳۳	بمیرد، مرده	مرگ	۱	سلامت	۸
	۱۱۹	معتادی، نایبایی	بیماری	۲		
۱۳۱	۱۳۱	نمکی، مومیایی، یخی، اسکلت	کاوش	۱	علمی	۹
۹۷	۶۵	ایمن‌الظواهری، ابومازن	اشخاص	۱	سیاست	۱۰
	۳۲	قدرتمندترین، نامرئی	القاب	۲		

۱. فیلم مرد عوضی از محمدرضا هنرمند
۲. فیلم اسکادران عشق از سعید حاجی میری
۳. نمایشنامه‌ی زنان مهتابی و مرد آفتابی
۴. فیلم مرد کله‌پاک‌کنی از دیوید لینچ
۵. فیلم ایرانی مرد بارانی از ابوالحسن داوودی
۶. فیلم مرد فیل‌نما از دیوید لینچ
۷. فیلم آدم‌برقی از داوود میرباقری
۸. نمایش هی مرد گنده گریه نکن از جلال تهرانی
۹. فیلم صندوقچه مرد مرده از گور وربینسکی

حوزه‌های مفهومی معرفی شده در همایندهای واژه مرد، شامل ۱۰ گروه می‌شود که ۸ حوزه مشترک آن با زن، همان تعاریف این حوزه‌ها در بخش همایندهای زن را شامل می‌شوند و تنها تعاریف دو حوزه جدید در این مرحله ارائه می‌شود. هم‌چنین پس از ارائه توضیحات همایندهای مرد، تفاوت آنها با همایندهای زن در حوزه‌های مشترک ارائه می‌شود.

اولین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه خانواده است. این حوزه در بین همایندهای مرد بیشترین فراوانی را دارد؛ اما از همین حوزه در همایندهای زن نزدیک به ۶۰۰۰ مورد فراوانی کمتری دارد. هم‌چنین برخلاف زن تنوع واژگانی مرد در این حوزه به‌خصوص در بخش فرزند بسیار کم است. در حوزه مفهومی طلاق نیز تنوع واژگانی کمتری نسبت به زن مشاهده می‌شود؛ اما برخی از واژگان این حوزه چون دعوی، فسخ و مهریه بین مرد و زن مشترک است که بیشتر ناشی از حضور واژه مرد در متون مرتبط با دادگاه‌های خانواده و قوانین طلاق است. در ادامه چندین مثال از این حوزه بیان می‌شود:

۴۶۹۳۳ ... استقرار موجب حق فسخ نکاح می‌شود و نیز عیوبی که ویژه مرد و یا زن است که برای طرف مقابل حق فسخ ایجاد می‌کند...

۴۹۶۲۲ ... می‌گرده زندگی کنه؟ بله می‌تونه گذشت کنه. در پرونده طرح شده که مرد طرف دعوی همسر خود قرار گرفته است، مدت مدیدی دچار اعتیاد بوده و ...

در مثال اول قوانین فسخ ازدواج مطرح شده است و فسخ همایند مرد شده است و در مثال دوم خبری مرتبط با یک دادگاه خانواده پوشش داده شده است و دعوی همایند مرد شده است.

دومین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه ویژگی‌های فردی است. در این حوزه، همایندهای مرتبط با سن در مرد فراوانی بالاتری از همین هماینها در زن دارد. در این بخش واژگان مرتبط با حوزه مفهومی دارایی نیز فراوانی و تنوع بیشتری نسبت به زن دارند:

۴۷۹۵۴ ... آورد و سرانجام خیلی ساده کنار می‌رود از سوی دیگر شخصیت مرد پولدار گنگ‌ترین شخصیت فیلم است. او نه جنبه مثبتی دارد و ...

۳۰۰۲۰ ... در فرهنگی که دختران ما از همان کودکی در آرزوی آمدن یک مرد خوش‌تیپ و پولدار و مهربان و بردن آنها به سرزمین عجایب هستند ...

۲۸۵۵۲ ... اجرا است. پرونده جوان طماع در دادگاه کیفری استان گروه حوادث: پرونده مرد جوانی که به انگیزه پولدار شدن، دوستش را به قتل رسانده بود.

با بررسی پیکره مشخص شد واژگانی چون پولدار نه تنها مانند مثال اول به‌عنوان مشخصه‌ای برای معرفی و ارجاع به یک مرد به‌کار می‌روند، بلکه در خود متون پیکره نیز برای نشان دادن اهمیت پولدار بودن یک مرد در جامعه استفاده شده‌اند؛ به‌طوری که این واژه مانند مثال دوم در متونی همایند مرد می‌شود که به این موضوع به‌عنوان مشکلی اجتماعی نگاه می‌کند. هم‌چنین با مطالعه مثال سوم می‌توان به اهمیت داشتن درآمد و پول زیاد برای مردان در جامعه پی برد؛ به‌طوری که این امر موجب شکل‌گیری عملی جنایت‌آمیز شده است. پس می‌توان عنوان کرد که برخلاف زن، داشتن دارایی برای مرد ملاکی برای قضاوت توسط افراد جامعه است.

همایندهای واژه مرد مرتبط با حوزه مفهومی وضعیت تأهل و باروری نیز از تنوع و فراوانی بسیار کمتری نسبت به زن برخوردار هستند؛ بنابراین این گونه به نظر می‌آید که این امور برای زنان ملاک مهم‌تری در جامعه است تا مردان:

۱۹۰۳۲ ... جرائم جنایی آگاهی تهران بزرگ روز گذشته با اعلام خبر دستگیری یک مرد اخاذ و همسر صیغه‌ای‌اش در توضیح ماجرا گفت: در آخرین ...

۴۲۷۳۴ ... که سریازی او را همراهی می‌کرد در آن سوی راهرو در کنار مرد میان‌سالی نشسته بود. زهره زن صیغه‌ای فرهاد هر از چند گاهی بحثی راه می‌انداخت ...

در بررسی پیکره مشخص شد حتی واژه صیغه که از همایندهای واژه مرد است در حقیقت به‌عنوان مشخصه‌ای برای معرفی زنی که همراه با مرد در فرایند جمله مشارکت داشته است استفاده شده است. برخلاف همایندهای زن، در میان همایندهای مرد در این حوزه، واژگان مرتبط با ظاهر با فراوانی بالا مشاهده می‌شود:

۲۶۱۴۳ ... باید در جست‌وجوی یک نابغه باشیم یا یک دیوانه؟ این مرد تنومند هلندی چه حقیقتی را دنبال می‌کند که دیگران از درکش عاجزند ...

۳۵۹۳۸ ... وگرنه می‌گفتم که چه قلیانی برایتان چاقی می‌کردم. مرد سیلو و هیکلی که روی میز آن ورتر نشسته قلیانی در دست داشت ...

در بررسی پیکره مشخص شد که واژگان مرتبط با ظاهر چون تنومند، هیکلی با واژه مرد برای ارجاع به شخص مورد نظر در جمله به‌کار رفته‌اند؛ در حالی که در ارجاع به زنان در جملات پیکره، واژگان مرتبط با ظاهر با فراوانی بسیار کمی استفاده شده‌اند؛ به‌طوری‌که این واژگان در فهرست ۲۰۰ همایند اول زن به‌کلی وجود ندارند. البته اساساً استفاده از این واژگان در متون روزنامه‌ای به‌خصوص برای زنان با محدودیت همراه است. سومین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه جرم است. بررسی همایندهای این حوزه نشان داد که مرد بیشتر به‌عنوان عامل، همایند این واژگان قرار گرفته است. حضور واژگانی چون سیاه‌پوش، غریبه، موتورسوار و تبعه نیز در این حوزه پس از بررسی پیکره صورت گرفته است:

۳۶۳۷۷ ... محمودیه شد. کارمندان بانک در حال انجام کارهای مشتریان بودند که ناگهان این مرد سیاه‌پوش اسلحه‌ای کوچک و مشک‌رنگ را از جیب شلوارش خارج ...

۳۸۶۸۸ ... مدعی بودند، ساعت ۱۲ شب صدای زنگ خانه به صدا درآمد. چند مرد غریبه وارد خانه شدند و ما را مورد ضرب و شتم قرار دادند ...

۲۷۴۷۶ ... مشکوک‌ی سعی در گشودن در خودرو پاترول را داشتند. مأموران به دو مرد جوان نزدیک شدند. موتورسواران به‌محض احساس حضور مأموران فراری شدند. عملیات ...

۲۵۷۲۶ ... و دستگیر کنند. سارقان مسلح حین سرقت بازداشت شدند گروه حوادث: دو مرد تبعه افغانستان که اقدام به سرقت مسلحانه از یک منزل مسکونی کرده ...

با بررسی پیکره مشخص شد همایندی این واژگان با واژه مرد بیشتر در متون مجرمانه صورت گرفته است. در کل می‌توان عنوان کرد که در حوزه جرم، فراوانی و تنوع همایندهای مرد بسیار بیشتر از همایندهای زن بوده است و انتظار جامعه از مردان برای تأمین خانواده، حضور آنها در فرایندهای مجرمانه را نیز بیشتر کرده است. هم‌چنین فراهم بودن امکانات بیشتر برای حضور مردان در جامعه نیز می‌تواند از عواملی باشد که مشارکت آنها در فرایندهای مجرمانه را بیشتر از زنان کرده است.

چهارمین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه هنر است. فراوانی این حوزه در مرد بسیار بیشتر از زن است. در واقع، حضور شخصیت‌هایی چون مرد عنکبوتی، سوپرمن و... همایندی واژگان این حوزه را با واژه مرد بسیار بالا برده است. استفاده از واژه مرد در اسامی فیلم‌ها چون *مرد بارانی*، *مرد فیل‌نما* و... و هم‌چنین فیلم‌های موفق و محبوبی که توانسته‌اند جوایز متعددی از جمله جایزه نقش اول مرد را از آن خود کنند، باعث شده‌اند همایندی اسامی فیلم‌ها با واژه مرد بالا رود. حتی نام یک بازیگر زن، آریتا حاجیان، به دلیل حضور در تئاتری که نام آن یک زن، یک مرد است با هر دو واژه یعنی هم مرد و هم زن، همایندی قوی ایجاد کرده است. در ادامه مثال‌هایی از این بخش ارائه می‌شود:

۲۳۸۷۰ ... به فیلم *بلوغ اهدا* شد. در این مراسم *سیمرغ بلورین بهترین بازیگر نقش اول مرد به فرامرز قریبیان* برای فیلم *مرد بارانی* و *بهترین بازیگر نقش اول ...*

۳۸۴۸۲ ... خواهید کرد. اخبار کوتاه *اکران مرد عنکبوتی ۳* در چین قسمت سوم فیلم *مرد عنکبوتی* برای اولین بار در چین به نمایش در خواهد آمد. فیلم *اسپایدرمن ۳*...

۴۰۵۴۱ ... در زندگی فقط عمرش را به باد داده است. *دزدان دریای کاراییب: صندوقچه مرد مرده دومین* قسمت فیلم *دزدان دریای کاراییب* در شرایطی روی پرده می‌رود ...

پنجمین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه مشاغل است. در این حوزه، در حالی که زن همایندی بیشتری با مشاغل خدماتی و دولتی دارد، مرد بیشتر با مشاغل آزاد پردرآمد چون *طلافروش* و *تاجر* همراه است؛ هر چند بررسی پیکره نشان می‌دهد مردان دارای این مشاغل، بیشتر در متون مرتبط با سرقت حضور داشته‌اند اما می‌توان استنباط نمود که با این که عنوان شغلی این مردان برای بیان حادثه‌ای مجرمانه بوده است، اما در هیچ‌یک از متون، زنان دارای این مشاغل آزاد نبوده‌اند:

۳۷۷۴۳ ... مردان مسلح به محض ورود به *طلافروشی* برای *ایجاد رعب و وحشت مرد طلافروش* به نام *(سید مرتضی)* را هدف قرار دادند و بدون توجه ...

۲۵۶۱۶ ... گروه حوادث: *دستگیری یک سارق مسلح در تهران پرده از راز گروگان‌گیری مرد تاجر* در گرگان برداشت. به گزارش *همشهری*، عصر بیست و چهارم اردیبهشت ...

ششمین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه تقابل جنسیت‌هاست. این حوزه که در همایندهای زن تنوع و فراوانی بسیار بالایی دارد، در همایندهای مرد تنوع و فراوانی کمتری دارد. در واقع، به دلیل مباحث مرتبط با حقوق زنان و مساوات و برابری آنها با مردان، واژگان این حوزه همایندی بیشتری با واژه زن پیدا کرده‌اند. در این متون بیشتر به مرد به‌عنوان همراه زن و شخصی با حقوق مساوی انسانی با او اشاره شده است:

- ۳۲۰۶۴ ... است. لذا تداوم و شتاب توسعه زمانی رخ خواهد داد که زن و مرد دوشادوش یکدیگر، مسئولیت توسعه را برعهده گرفته باشند. مطلبی که در پی ...
- ۴۶۱۹۰ ... برای ترویج فرهنگ صلح، آموزش، اقتصاد، رشد اجتماعی، حقوق بشر، مساوات بین مرد و زن، عدم خشونت، احترام و انسجام بین ملت‌ها باید بیشتر تلاش کرد ...
- ۳۱۲۵۵ ... به دنیا نیامده است. در اکثر نقاط دنیا هنوز بین زن و مرد در تمام ابعاد زندگی از جمله شغل، آموزش، ارتباطات و... تبعیض وجود دارد ...
- هفتمین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه ورزش است. در این حوزه به دلیل حضور فعال تر مردان القاب و عناوین بیشتری ملاحظه می‌شود:
- ۲۶۹۷۸ ... دیدار و گفت‌وگو کرد. در ابتدای این دیدار، حسین رضازاده قوی‌ترین مرد جهان و دارنده ۲ مدال طلای المپیک ضمن عرض تبریک و خوش آمد گویی ...
- ۲۶۸۷۲ ... حضور خواهند داشت. ایران امروز نماینده‌ای در المپیک ندارد امشب سریع‌ترین مرد جهان مشخص می‌شود صمیمی در جای بیست و نهم آتن ...
- القابی چون قوی‌ترین و سریع‌ترین در همایندهای مرد با فراوانی بالا رخ داده است؛ در حالی که این عناوین در همایندهای زن وجود ندارد. در واقع، اخبار مربوط به وزنه‌برداری که یکی از رشته‌های موفق ورزشی در ایران بوده است موجب شده است فراوانی همایندهای قوی و قوی‌ترین در واژه مرد بسیار بالا رود و نام ورزشکار این رشته، حسین رضازاده را به یکی از همایندهای قوی واژه مرد تبدیل کند.
- هشتمین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه سلامت است. در این حوزه، تفاوت قابل توجهی میان همایندهای مرد و زن مشاهده نمی‌شود. نابینا از همایندهای مرد در این حوزه است:
- ۴۲۹۸۵ ... که قادر نبود راه برود؛ تنها دلیل آن این بود که آلن - مرد نابینا - تمام زندگی‌اش را در یک اتاق کوچک گذرانده بود. با ...
- ۴۳۰۰۵ ... در یکی از خیابان‌های قاهره در فاصله چند قدمی اتومبیل خود مرد نابینایی را مشاهده کرد که عسازنان به اتومبیل او نزدیک شد...
- نهمین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه علمی است. در این حوزه همایندهایی که مرتبط با انجام پژوهش‌ها و کاوش‌های علمی است، نمایش داده شده است. در این حوزه ۴ واژه همایند مرد شده‌اند که همگی به پروژه‌هایی اکتشافی اشاره دارند که در آن اسکلت مومیایی یک مرد کشف شده است:
- ۴۳۷۹۳ ... مهم‌ترین اشیای این موزه برای نمایش هستند: مخازن ویژه نگهداری این چهار مرد نمکی روز شنبه ۷ خردادماه از تهران به زنجان منتقل شده است ...
- ۴۳۸۰۵ ... استان به دست آمده است که از آن جمله می‌توان به مرد نمکی زنجان که یک پدیده منحصر به فرد در موضوع مومیایی‌های طبیعی است ...
- ۵۰۴۷۰ ... اوست. دانشمندان دانشگاه کامرینو، رشته‌های دی آن از سلول‌های داخلی مرد یخی گرفتند و روی ماده ژنتیکی موجود در میتوکندری ساختارهای کوچکی ...

دهمین حوزه مفهومی مرتبط با مرد، حوزه سیاست است. در این حوزه همایندی‌هایی که مرتبط با حضور مردان در عرصه سیاسی است، نمایش داده شده است. لازم به ذکر است واژگان این حوزه احتمالاً به دلیل حضور کم‌رنگ‌تر زنان در سیاست، همایندی قوی‌ای با واژه زن ندارند. در همایندی‌های حوزه سیاست اسامی اشخاصی که در دورانی خاص حضور آنها در سیاست مورد توجه بوده است با واژه مرد همایندی قوی ایجاد کرده‌اند: ۳۶۸۴۸ ... به دفتر محمود عباس معروف به *ابومازن*، دبیر کمیته اجرایی ساف و مرد شماره دو دولت خودگردان تیراندازی کردند ولی در این حمله آسیبی به ...

هم‌چنین واژه *ناصرئی* به عنوان لقب افراد سیاسی در پیکره مشاهده شده است:

۴۳۲۸۸ ... رئیس سابق کارکنان کاخ سفید و «دیک چنی» وزیر دفاع سابق و *مرد نامرئی کنونی کجاست؟* همه آنها با خوشحالی رؤیای تأسیس ...

۴۳۳۰۰ ... کشور به امضا رساند. نگاه‌ها متوجه حافظ اسد است. حافظ اسد به *مرد نامرئی خاورمیانه* تبدیل شده بود. در دور اول ریاست جمهوری بیل کلینتون ...

در کل، در حالی که مردان بیشتر از زنان امکان حضور در عرصه‌های مختلف را دارند و همایندی‌های متنوع‌تری را در بیشتر حوزه‌ها دارند، زنان بیشتر به عنوان هسته خانواده، همایندی بیشتری با واژگان این حوزه دارند. هم‌چنین از همایندی‌های زن می‌توان دریافت، در حالی که حضور زنان در جامعه کمتر است، جامعه در تلاش برای ارزش بخشیدن و دادن جایگاه بهتر به زنان است.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

با وجود پژوهش‌های انجام گرفته در زبان فارسی در زمینه بررسی جنسیت‌گرایی در زبان، تاکنون پژوهشی پیکره‌بنیاد در زبان فارسی انجام نگرفته است و مطالعات صرفاً با ملاک‌ها و روش‌های شمی انجام یافته‌اند. اثر حاضر با مطالعه همایندی‌ها که ابزاری پیکره‌ای است و ارائه اطلاعات آماری و بررسی تمام داده‌های به دست آمده از پیکره در حوزه همایندی‌های دو واژه مرد و زن، مطالعات کمی و کیفی را به طور هم‌زمان پوشش داده است. بررسی همایندی‌های یک واژه به معنای بررسی مفهوم‌سازی پیرامون آن واژه در زبان و در نتیجه شکل‌گیری گفتمان خاصی در مورد آن واژه است. با مطالعه همایندی‌های واژه زن و مرد می‌توان مشخص نمود که آیا گفتمانی خاص در مورد هر یک از این واژگان در زبان وجود دارد که توازن میان جنسیت‌ها را در زبان برهم می‌زند و یک جنسیت را نسبت به دیگری در فرودست قرار می‌دهد یا خیر؛ در صورت وجود گفتمان جنسیت‌گرایی در زبان فارسی، پیامدهای آن در جامعه ایرانی باید مورد توجه قرار گیرد زیرا قدرتمند شدن گفتمان جنسیت‌گرایی در زبان سبب قدرتمند شدن آن در جامعه نیز می‌شود و جامعه جنسیت‌زده فرصت‌های یکسان و حقوق به‌حق را از یک جنسیت سلب می‌کند و این امر در تضاد با حقوق انسانی افراد است. هم‌چنین باید توجه شود که قدرتمند شدن گفتمانی در جامعه نیز می‌تواند به نوبه خود آن گفتمان را در زبان تقویت کند و همین رابطه دوسویه این امکان را فراهم می‌سازد که با بررسی زبان بتوان وجود یا عدم وجود یک گفتمان در جامعه را مشخص نمود. در ادامه با ارائه مختصر نتایج پیشین پژوهش برآنیم که وجود یا عدم وجود گفتمان

جنسیت‌گرایی در بخش همایندهای زبان فارسی نوشتاری معاصر را مشخص نموده و در نتیجه آن تحلیلی از وجود این گفتمان در جامعه ایرانی ارائه نماییم.

بررسی آماری هماینها (اعداد آماری ارائه شده در جدول ۶) نشان می‌دهد در حالی که قوی‌ترین همایندهای مرد بیشتر شامل اسامی شخصیت‌های نمایشی و واژگان مرتبط با اعمال مجرمانه است، همایندهای زن بیشتر شامل واژگان مرتبط با خانواده، ازدواج و طلاق است. به نظر می‌رسد حضور پررنگ شخصیت‌های مرد به‌خصوص به‌عنوان قهرمان در داستان‌ها، فیلم‌ها و استفاده از واژه مرد در نام‌گذاری فیلم‌ها و داستان‌ها منجر به همایندی بالای واژه مرد با واژگان این حوزه شده است در حالی که در همین بخش در همایندهای زن، بیشتر اسامی افرادی مشاهده می‌شود که نقش مهمی در نگرش‌های مرتبط با حضور زنان در عرصه هنر داشته‌اند. نبود فرصت‌های یکسان برای زنان و مردان برای مشارکت در بخش‌های مختلف جامعه در آثار هنری نیز بازتابی جنسیت‌گرایانه یافته است. در حالی که مردان در بخش سینما و رسانه در نقش قهرمانانی چون مرد عنکبوتی، سوپرمن ظاهر می‌شوند، حضور زنان در این عرصه در جهت تولید آثاری مرتبط با جنسیت‌گرایی و اعتراض به نبود فرصت‌های یکسان برای زنان نسبت به مردان است و ما شاهد همایندی چون تهمینه میلانی برای واژه زن هستیم، کارگردانی که آثار زن‌محور دارد و مشکلات این گروه را در جامعه به تصویر می‌کشد. هم‌چنین چنان‌که اشاره شد فراهم بودن فرصت برای حضور بیشتر مردان نسبت به زنان در اجتماع و توقعات جامعه از آنها برای تأمین نیازهای مادی خانواده در جامعه ایرانی، باعث همایندی بیشتر واژه مرد با واژگان حوزه جرم شده است. در حوزه مفهومی ویژگی‌های فردی نیز همایندهایی چون *متمول*، *ثروتمند* تنها برای واژه مرد مشاهده شده است و مشاغلی چون *جوهرفروش* یا *تاجر* نیز تنها با مرد همایند شده‌اند. نگارندگان بر این باورند که کنش‌گری بیشتر مردان در جامعه و گرایش جامعه مبنی بر تأمین نیاز مادی خانواده توسط مرد، چنین تفاوتی را در این حوزه میان همایندهای واژه مرد و زن سبب شده است. در جامعه‌ای که شاغل بودن از خصوصیات بی‌نشان مردان است و شاغل بودن مرد برای کسب درآمد خانواده امری طبیعی محسوب می‌شود، محتمل‌تر است که مردان نسبت به زنان در مواجهه با مشکلات مالی بیشتر درگیر انجام اعمالی چون دزدی و سرقت شوند. در حالی که در همین حوزه که شامل مفاهیمی چون قتل، کشتن و آزاررسانی نیز می‌شود زن بیشتر به‌عنوان قربانی، همایند این واژگان قرار گرفته است یا به‌عنوان همدست معرفی شده است. با اینکه نگارندگان حضور بیشتر مردان در حوزه جرم را بازتاب جنسیت‌گرایی نمی‌دانند و آن را صرفاً بازتابی از توقعات جامعه از مردان می‌دانند، در بخش جرم‌های مرتبط با آزاررسانی، جنسیت‌گرایی کاملاً نمایان است به‌طوری که واژگانی چون *کتنک*، *قتل* و *خودسوزی* اثرپذیر زن داشته‌اند و این امر می‌تواند ناشی از مردسالاری اجتماعی باشد که قدرت دفاع را در زنان پایین آورده و حتی زنان را در مواجهه با مشکلات به‌سوی عملی چون خودسوزی یا خودکشی متمایل می‌کند و در نتیجه بازتاب این معضل اجتماعی در زبان، هم‌آیی چنین واژگانی با واژه زن است. در مقابل آنچه از زنان در جامعه ایرانی انتظار می‌رود، انجام نقش هسته‌ای خانواده و پذیرفتن مسئولیت فرزندان و خانه است که در نتیجه همایندی واژه زن را با واژگان حوزه خانواده افزایش داده است. البته این حوزه در بین همایندهای مرد نیز بیشترین فراوانی را دارد؛ اما از همایندهای زن نزدیک به ۶۰۰۰ مورد کمتر

است و تنوع واژگانی بسیار کمی نیز دارد. نمود جنسیت‌گرایی در این حوزه این‌گونه بازتاب یافته است که در حوزه مشاغل برای واژه زن دو همایند *شاغل* و *غیرشاغل* را شاهد هستیم در حالی که در همایندهای واژه مرد چنین واژگانی مشاهده نمی‌شود. در جامعه‌ای که زن تنها مسئول خانه باشد و شاغل بودن وی امری خلاف طبیعت محسوب شود، صحبت از اشتغال او و وجود عبارتی همچون *زن شاغل* نشان‌دار می‌شود در حالی که برای مردان شاغل بودن طبیعی فرض می‌شود و عنوان *مرد شاغل* تنها با اهداف خاص در زبان به کار می‌رود. موضوعات مرتبط با حقوق زنان در ازدواج و طلاق نیز از جمله مباحث بحث‌برانگیز در جامعه ایرانی است به طوری که نه تنها در حوزه خانواده بلکه در متون مرتبط با مذهب، دولت، سیاست و... نیز به این موضوعات اشاره می‌شود و در نتیجه همایندی واژگان حوزه ازدواج و طلاق را نیز با واژه زن بالا برده است.

در بخشی از پژوهش تلاش شده است با مطالعه همایندهای مرتبط با ویژگی‌های فردی چون سن، ملیت، مذهب و... ملاک افراد برای قضاوت در مورد هر جنسیت و میزان اهمیت هر ویژگی برای هر جنسیت مشخص شود. در این حوزه نمودهای جنسیت‌گرایی زبانی مشاهده می‌شود. داده‌های پژوهش نشان می‌دهد که بخش واژگان مرتبط با حوزه مفهومی وضعیت تأهل در همایندهای زن از تنوع بالایی برخوردار است؛ حتی در متن‌هایی که بیان وضعیت تأهل زن غیرضروری به حساب می‌آید، این واژگان برای مشخص نمودن وضعیت تأهل زن بیان شده‌اند. به نظر می‌رسد از دیدگاه جامعه ایرانی مشخص بودن وضعیت تأهل زنان بسیار بااهمیت‌تر از مردان است و زنان بنا بر نوع ارتباطی که با مردان دارند برچسب‌های متفاوتی چون بیوه، صیغه، مجرد و... دریافت می‌کنند. همچنین واژگان حوزه مفهومی باروری در متون مختلف اجتماعی، پزشکی و... بیشتر با واژه زن به کار می‌روند تا مرد. ذکر یک نکته در این خصوص ضروری است؛ داده‌های مرتبط با باروری نشان می‌دهد که اگر چه در آمارهای جهانی زنان بیشتر از مردان با مشکلات ناباروری درگیر هستند، میزان ناباروری در مردان در حال افزایش است به طوری که در سال‌های اخیر مردان بیشتری نسبت به زنان با این مشکلات روبرو هستند (محبی و محمدزاده، ۱۳۹۵). با این حال، همایندی بیشتر واژگان باروری با واژه زن تا مرد این گفتمان را به وجود می‌آورد که گویا ناباروری مشکلی است مختص زنان و در این میان، مردان نقش چندانی ندارند. از این رو، بیشتر زنان تحت فشار هستند تا مردان. در این ارتباط، می‌توان به یک مطالعه کیفی (کریمی، تقی‌پور، لطیف‌نژاد رودسری، کیمیایی، مظلوم و امیریان، ۱۳۹۵) اشاره کرد؛ در این مطالعه، مشاهده شده است که حتی در زوج‌هایی که مرد نابارور است، زن بیشتر از مرد با مشکلات روحی، روانی و اجتماعی روبه‌رو می‌شود. این امر نشان می‌دهد که اگر چه رویارویی بیشتر زنان با مشکلات ناباروری عامل مهمی در همایندی بیشتر واژگان این حوزه با زن است، اما گفتمان برآمده از این همایندی بیشتر زنان را در کانون توجه قرار می‌دهد تا مردان، و مشکلات فوق‌الذکر می‌تواند نتیجه این گفتمان و اثرات آن باشد. اهمیت توجه به پوشش زنان در جامعه نیز تنوع و فراوانی همایندهای این حوزه را با واژه زن بالا برده است. مشاهده بسیار جالب توجه در تحلیل داده‌ها، عدم وجود واژگان مرتبط با ظاهر مانند زیبایی برای واژه زن است در حالی که در مطالعات غیرایرانی مرتباً به ظهور این واژگان در همایندهای زن و فراوانی و تنوع بالای آنها اشاره شده است. در واقع، همان‌طور که بیکر (۲۰۱۷) بیان می‌کند برخی نتایج حاصل از مطالعات زبانی می‌تواند تحت تأثیر قوانین محدودکننده در زبان

نوشتاری باشد و به احتمال بسیار زیاد، قوانین مرتبط با عدم استفاده ابزاری از زنان در جامعه ایرانی، استفاده از واژگان مرتبط با ظاهر را نیز برای این جنسیت در متون روزنامه‌ای بسیار کم کرده است و در این مورد بافت زبانی نمی‌تواند نماینده‌ای مناسب برای مطالعه دیدگاه جامعه نسبت به زنان باشد؛ اما برخلاف زن، در میان همایندهای مرد، واژگان مرتبط با ظاهر با فراوانی بالا مشاهده می‌شود. تفاوت دیگری که میان همایندهای واژگان مرد و زن مشاهده شد مرتبط با حوزه مفهومی دارایی است که همایندهای مرد فراوانی و تنوع بیشتری نسبت به زن دارد پس می‌توان عنوان کرد که برخلاف زن، داشتن دارایی برای مرد ملاکی برای قضاوت توسط افراد جامعه است.

هم‌چنین تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که فراوانی همایندهایی چون *بزرگداشت*، *منزلت*، *کرامت* و... در گروه همایندهای زن ناشی از برپایی همایش‌ها و رویدادهایی مرتبط با روز زن و یا تجلیل از زنان است. در واقع، در جامعه برای جایگاه بخشیدن به زنان، فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی متفاوتی انجام می‌گیرد که پوشش اخبار مرتبط با آن، فراوانی حضور چنین واژگانی را در همایندهای واژه زن بالا برده است. در واژگان حوزه مشاغل نیز همایندی زن بیشتر با مشاغل خدماتی و دولتی و همایندی مرد بیشتر با مشاغل آزاد پردرآمد چون طلافروش و تاجر است که به نظر می‌رسد ناشی از عدم یکسان بودن فرصت‌های شغلی برای هر دو جنسیت در جامعه باشد. البته علت دیگر آن نیز می‌تواند مسئولیت مرد برای تأمین نیاز مادی خانواده باشد که مشاغل پردرآمد را منحصراً در اختیار مردان گذاشته است.

در حوزه ورزش نیز به دلیل حضور فعال‌تر مردان القاب و عناوین بیشتری با واژه مرد ملاحظه می‌شود. هم‌چنین در حوزه سیاست که همایندهای مرتبط با حضور مردان در عرصه سیاسی نمایش داده شده است، همایندی قوی برای واژه زن مشاهده نشده است. به احتمال بسیار زیاد، حضور کم‌رنگ زنان در سیاست منجر به این امر شده است.

بررسی همایندهای واژگان زن و مرد نشان می‌دهد که در بخش همایندهای زبان فارسی شواهدی از جنسیت‌گرایی مشاهده می‌شود. به نظر می‌رسد که این جنسیت‌گرایی زنان را در فرودست قرار داده است و نموده‌های آن نمایانگر وضعیت اجتماعی پایین‌تر زنان نسبت به مردان در جامعه ایرانی و نداشتن فرصت‌های یکسان با مردان است. هم‌چنین زنان بیشتر از مردان در برابر قضاوت‌های اجتماعی قرار می‌گیرند و در مسائل حقوقی با چالش‌های بیشتری مواجه هستند. با مشاهده نموده‌های جنسیت‌گرایی در حوزه‌های مفهومی همایندهای زبان فارسی باید بر اهمیت وجود چنین گفتمانی در زبان تأکید نمود. انتظارات و تفکراتی که جامعه ایرانی از هر یک از جنسیت‌ها دارد موجب می‌شود که کلمات نمایانگر هر جنسیت، در بافت‌های متناسب با این انتظارات و تفکرات به کار رود و تکرار این گفتمان به‌نوبه خود به گسترش و تقویت تفکر جنسیت‌گرایانه دامن بزند. برای مثال، در جامعه‌ای که از زنان انتظار می‌رود که در خانه و مسئول رسیدگی به امور فرزندان باشند واژه زن بیشتر در متون حاوی مفاهیم خانواده و فرزند ظهور می‌یابد و تکرار آن، این تفکر را که زن مسئول خانه و فرزندان است را در جامعه تقویت می‌کند و این تفکر موجب می‌شود اشتغال زنان امری خارج از عرف تلقی شود و زنان شاغل در جامعه از حمایت و حقوق مناسبی برخوردار نشوند؛ از آنجا که زبان تجلی‌گاه

ایدئولوژی است، جنسیت‌گرایی در جامعه ایرانی در زبان فارسی ظهور یافته است و تکرار این واژگان در زبان، گفتمان جنسیت‌گرایی را در جامعه ایرانی تقویت کرده است.

منابع

- پاک‌نهاد جبروتی، مریم (۱۳۷۹). «فردستی و فرودستی در زبان». مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبائی، ش ۹۱: ۱۰۳-۱۲۵.
- داوری اردکانی، نگار؛ عیار، عطیه (۱۳۸۷). «کنکاشی در پژوهش‌های زبان‌شناسی جنسیت»، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، ش ۴۲: ۱۶۲-۱۸۱.
- صفوی، کوروش (۱۳۹۲). *درآمدی بر معنی‌شناسی*. تهران: انتشارات سوره مهر.
- علی نژاد، بتول (۱۳۸۴). «مبانی شناختی مقوله‌ی جنس در زبان فارسی». *نشریه ادب و زبان فارسی*، ش ۲۲: ۸۱-۱۰۴.
- کریمی، فاطمه؛ تقی‌پور، زهرا؛ طیف‌نژاد، علی؛ لرودری، رباب؛ کیمیایی، سید علی؛ مظلوم، سید رضا؛ امیریان، ملیحه (۱۳۹۵). «آثار روانی-اجتماعی ناباروری مردانه در زنان ایرانی: یک مطالعه کیفی». *مجله زنان، مامایی و نازایی ایران*، س ۱۰، ش ۱۹: ۲۰-۳۳.
- محبی، فاطمه؛ علی محمدزاده، خلیل (۱۳۹۵). «ایتیولوژی ناباروری براساس مرور سیستماتیک مقالات علمی-پژوهشی، طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۲ در ایران». *مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی*، س ۱، ش ۲۶: ۱-۱۵.
- محمودی بختیاری، بهروز؛ افخمی، علی؛ تاج‌آبادی، فرزانه (۱۳۹۰). «بازتاب اندیشه‌ی مردسالارانه در زبان فارسی: پژوهشی در جامعه‌شناسی». *فصلنامه زن در فرهنگ و هنر*، س ۴، ش ۲: ۹۱-۱۰۷.
- مؤمنی، مریم؛ سیف‌اللهی، حسین (۱۳۸۷). «زبان و جنسیت». *مجله بازتاب اندیشه*، ش ۹۶: ۶۶-۷۱.
- میرسعیدی، عاطفه (۱۳۹۱). «فارسی کنونی به‌عنوان یک زبان جنسیت‌گرا». *دو فصلنامه علمی-پژوهشی زبان پژوهی دانشگاه الزهراء (س)*، س ۶، ش ۳: ۲۰۱-۲۲۲.
- نعمتی، آزاده (۱۳۸۲). «تحلیلی بر تفاوت‌های زبانی زنان و مردان، تحقیقی در جامعه‌شناسی زبان». *مجله دانشکده علوم انسانی دانشگاه سمنان*، ش ۵: ۷۳-۹۲.
- AleAhmad, A., Amiri, H., Darrudi, E., Rahgozar, M., & Oroumchian, F. (2009). "Hamshahri: A standard Persian text collection", *Knowledge-Based Systems*, 22(5): 382-387.
- Anthony, L. (2014). *AntConc (Version 3.4.3) [Computer Software]*. Tokyo, Japan: Waseda University, Retrieved from <http://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>.
- Assi, S. M. (1997). "Farsi linguistic database (FLDB)", *International Journal of Lexicography*, 10(3): 5.
- Baker, P. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. New York: Bloomsbury Publishing.
- Baker, P. (2010a). *Sociolinguistics and corpus linguistics*. Edinburgh: Edinburgh

- University Press.
- Baker, P. (2010b). "Will Ms ever be as frequent as Mr? A corpus-based comparison of gendered terms across four diachronic corpora of British English". *Gender & Language*, 4(1).
 - Baker, P. (2017). *Corpus-based discourse analysis* [Video lecture]. Retrieved from https://www.futurelearn.com/courses/corpus-linguistics/5/register?utm_campaign=corpus-linguistics-5&utm_content=GoToWeek_3&utm_medium=futurelearn_organic_email&utm_source=CRM_email&utm_term=CP_1_WTW_w3.
 - Bijankhan, M., Sheykhzadegan, J., Bahrani, M., & Ghayoomi, M. (2011). "Lessons from building a Persian written corpus: Peykare", *Language resources and evaluation*, 45(2): 143-164.
 - Church, K. W., & Hanks, P. (1990). "Word association norms, mutual information, and lexicography", *Computational linguistics*, 16(1): 22-29.
 - Gesuato, S. (2003). "The company women and men keep: what collocations can reveal about culture", *Proceedings of the corpus linguistics 2003 conference*, 253-262.
 - Goutsos, D., & Fragaki, G. (2009). "Lexical choices of gender identity in Greek genres: The view from corpora", *Pragmatics*, 19(3): 317-340.
 - Hellinger, M. (1980). "For men must work, and women must weep: Sexism in English language textbooks used in German schools", *Women's Studies International Quarterly*, 3(2): 267-275.
 - Hunston, S. (2002). *Corpora in applied linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - Johnstone, B. (2008). *Discourse analysis*. Tehran: Rahnama.
 - Lakoff, R. (1975). *Language and woman's place*. New York: Harper Colophon.
 - Lei, X. (2006). "Sexism in language", *Journal of Language and Linguistics*, 5(1): 87-94.
 - Litosseliti, L. (2006). *Gender and language theory and practice*. London: Hodder Arnold.
 - McEnery, T., & Hardie, A. (2012). *Corpus linguistics: Method, theory and practice*. New York: Cambridge University Press.
 - Partington, A. (2006). *The linguistics of laughter: A corpus-assisted study of laughter-talk*. London: Routledge.
 - Pearce, M. (2008). "Investigating the collocational behaviour of man and woman in the British National Corpus using Sketch Engine 1". *Corpora*, 3(1): 1-29.
 - Pérez-Sabater, C. (2015). "Research on sexist language in EFL literature: towards a non-sexist approach", In *Porta Linguarum. Revista Internacional de Didáctica de las Lenguas Extranjeras*, 23(1): 187-203.
 - Sigley, R., & Holmes, J. (2002). "Looking at girls in corpora of English", *Journal of English Linguistics*, 30(2): 138-157.
 - SPSS Inc. (2009). *SPSS Base 16.0 for Windows User's Guide*. SPSS Inc., Chicago IL.
 - Stubbs, M. (1996). *Text and corpus analysis: Computer-assisted studies of language and culture*. Oxford: Blackwell.